

ΤΟ Β' ΤΕΥΧΟΣ 17^{ΟΝ}

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1911

ΕΚΔΟΤΗΣ: Γ. ΕΡ. ΒΩΚΟΣ

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ ΛΕΠΤΑ 80

ΚΑΖΑΝΗΖ

Ο ΚΑΛΙΤΕΧΝΗΣ

**ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
Α. Δ. ΖΑΧΑΡΙΟΥ & Σ^Α**

ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ

ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ
ΑΡΙΘ. 215

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ. Οδός Γ' Σεπτεμβρίου αρ. 27

Τηλ. διεύθυνσις
ΤΕΧΝΗ-ΑΘΗΝΑΣ

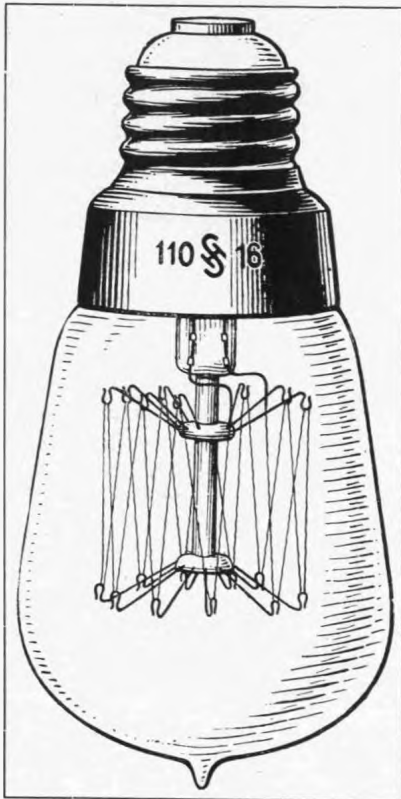
**ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΘΕΡΜΑΝΣΕΩΣ
(Calorifère)**

- Αναλαμβάνομεν την εγκατάστασιν κεντρικών θερμάνσεων μετά ἐγγυήσεως τῆς ἀποδόσεως ὀλοκλήρων οἰκοδομῶν, ξενοδοχείων, ἐπαύλεων, μεγάρων, δημοσίων καταστημάτων, νοσοκομείων, Τραπεζῶν, Συλλόγων κλπ.
- Ἐκπόνησις σχεδίων καὶ προϋπολογισμῶν δωρεάν.
- Πλέον τῶν 50 τοιούτων ἐγκαταστάσεων ἐν λειτουργίᾳ ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἀνατολῇ μεταξὺ τῶν ὁποίων αἱ ἐξῆς: Ἀνάκτορα πρίγκηπος Νικολάου. — Ἐθνικὴ Τράπεζα κεντρικὴν καὶ ἐν Λαρίσσει. — Τράπεζα Ἀνατολῆς, ἐνταῦθα καὶ ἐν Σμύρῃ. — Τράπεζα Ἀθηνῶν ἐνταῦθα καὶ ἐν Σμύρῃ. — Λαϊκὴ Τράπεζα. — Ξενοδοχεῖον Ἀκταίων καὶ Palace. — Πτωχοκομεῖον Ἀθηνῶν. — Νοσοκομεῖον μεταδοτικῶν νοσημάτων Α. Συγγρού. — Αἰγινήτειον κλπ. ἰδιωτικῆς κατοικίας.
- Ἀπειράριθμα εὐχαριστήρια, συστατικά.
- Διαρκῆς παρακαταθήκη ὅλων τῶν ἀπαιτουμένων ὑλικῶν θερμάνσεως μόνον α' ποιότητος καὶ ἀναγνωρισμένης σιτερότητος, συνεπῶς ταχυτάτη προθεσμία παραδόσεως.
- Διὰ πᾶσαν συμπληρωματικὴν πληροφορίαν ἀπευθυνθήτω πρὸς τὴν

Τεχνικὴν Ἑταιρίαν

Α. Δ. ΖΑΧΑΡΙΟΥ καὶ Σ^{ια}. Μηχανικοὶ
ἐν Ἀθήναις ὁδὸς Γ' Σεπτεμβρίου αρ. 27

**ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ
ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ
Α. Δ. ΖΑΧΑΡΙΟΥ & Σ^Α**

ΛΑΜΠΤΗΡΕΣ ΤΑΝΤΑΛ

ΘΕΡΜΑΣΤΡΑΙ: Συστήματος Ἀμερικανικοῦ τῶν τελειότερων συστημάτων, ἡγγυημένης λειτουργίας, καὶ ἀντοχῆς, ὀυθμίζουσαι τὴν θερμότητα κατὰ βούλησιν, ἀπὸ δεκαετίας εἰσαχθεῖσαι ἐν Ἑλλάδι. Διαρκῆς παρακαταθήκη εἰς πλουσίαν συλλογὴν.

ΘΕΡΜΟΣΙΦΩΝΕΣ: Τῶν τελευταίων συστημάτων (ἀνοικτοῦ συστήματος).

ΛΟΥΤΗΡΕΣ: Χυτοσιδηροὶ ἐσμαλωμένοι μετὰ πορσελάνης.

ΤΑΝΤΑΛ: Ἡλεκτρικοὶ λαμπτήρες οἰκονομίας ἐκ μετάλλου Tantal 70¹/₁₀ οἰκονομία ἐπὶ τῆς καταναλώσεως τοῦ ἡλεκτρικοῦ ρεύματος.

Ἄπαντα τὰ ἐξαρτήματα ἡλεκτρικῶν ἐγκαταστάσεων, Τηλέφωνα, Ἀνεμιστήρες, Εἶδη Ἀερίφωτος, Πυρόβεστρα κτλ. κτλ.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ ΔΡ. 50.000.000

ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΑ ΔΡ. 10,480,000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ: Ἐν Ἑλλάδι: Ἐν Πειραιεὶ, Πάτραις, Σύρω, Καλάμαις, Τριπόλει, Βόλω, καὶ Λαρίσσει. — Ἐν Κρήτῃ: Ἐν Χανίοις, Ἡρακλείω καὶ Ρεθύμνῳ. — Ἐν Τουρκίᾳ: Ἐν Κωνσταντινουπόλει (ὑποκατάστημα ἐν Γαλατῇ μετὰ πρακτορείου ἐν Σταμπούλ), Ἄμισῳ, Τραπεζοῦντι, Κερασσοῦντι, Πάφρῳ, Σμύρῃ, Χίω, Μερσίνη, Ἀδάνοις, Ταρσῳ, Θεσσαλονίκῃ, Σέρραϊς, Καβάλλῃ, Ξάνθῃ, Δεδεαγάτς καὶ Ἰωαννίνοις. — Ἐν Αἰγύπτῳ: Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, (μετὰ παραρτήματος ἐν τῇ συνοικίᾳ Μιδάν), Καίρω (μετὰ παραρτήματος ἐν τῇ συνοικίᾳ Μούσκι), Ζαγαζίκῳ, Μανσούρα, Μιτ-Γκάμῳ, Τάντα καὶ Μπενι-Σουέφ. — Ἐν Λονδίνω: (No 22, Fenchurch Street). — Ἐν Ἀμβούργῳ: (Domhof, Mönckeberg Strasse 18). — Ἐν Λεμμεσσῳ (Κύπρου). — Ἐν Διμένι-Βαθέος (Σάμου) καὶ ἐν Χαρτούμ (Σουδάν).

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Σ. ΦΡΑΓΚΙΑΔΗΣ, Πρόεδρος

ΙΩ. ΜΠΟΤΑΣΗΣ, Ἀντιπρόεδρος

Κ. ΒΕΡΟΥΓΚ

Ζ. Κ. ΜΑΤΣΑΣ

Ε. ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΣ

ΕΜΜ. Α. ΜΠΕΝΑΚΗΣ

Δ. ΕΥΓΕΝΙΔΗΣ

ΒΑΡΩΝΟΣ ΔΕ ΝΕΦΑΙΣ

Α. ΖΑΡΙΦΗΣ

ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΔΕ ΡΕΒΕΡΣΩ

Ι. ΗΛΙΑΣΚΟΣ

ΜΙΧ. ΣΑΛΒΑΓΟΣ

Α. Ε. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΟΝ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ

Γενικὸς Διευθυντῆς ΖΑΦΕΙΡΙΟΣ Κ. ΜΑΤΣΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΤΗΛΕΓΡΑΦΙΚΗ: ΑΘΗΝΑΪΚΗ—ATHENOCLES

Ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν ἐκτελεῖ πᾶσαν Τραπεζικὴν ἐργασίαν, ἥτοι: Προεξοφλήσεις ἐμπορικῶν γραμματίων καὶ συναλλαγματικῶν, προκαταβολὰς ἐπὶ χρεωγράφων καὶ ἐμπορευμάτων, εἰσπράξεις τοκομεριδίων, παντὸς εἶδους χρεωγράφων, φορτωτικῶν, συναλλαγματικῶν, γραμματίων ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ ἐκτελεῖ χρηματιστικὰς ἐντολάς. ἐκδίδει ἐπιταγὰς, πιστωτικὰς ἐπιστολάς καὶ τηλεγραφικὰς ἐντολάς πληρωμῶν ἐν τῇ ἐσωτερικῇ καὶ τῇ ἐξωτερικῇ ἀνοίγει τρέχοντας λογαριασμοὺς, ἡγγυημένους, δέχεται καταθέσεις χρεωγράφων πρὸς φύλαξιν ἀντὶ ἐλαχίστων δικαιωμάτων καὶ ἐνοικιάζει διαμερίσματα χρηματοκιβωτίων διαφόρων διαστάσεων ὑπὸ ὄρουσιν ἐνοικίου διὰ τὸ κοινόν.

Ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν δέχεται καταθέσεις εἰς χρυσόν, εἰς ἐπιταγὰς (chèques) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ εἰς τραπεζογραμμάτια ὑπὸ ὄρουσιν ἐνοικίου.

Αἱ εἰς χρυσόν καταθέσεις εἰνε ἀποδοτέαι: εἰς ὃ νόμισμα ἐνηργήθησαν, αἱ δὲ εἰς ἐπιταγὰς (chèques) ὁμοίως ἀποδίδονται δι' ἐπιταγῶν (chèques) τῆς Τραπεζῆς ἐπὶ τῶν ἐν τῇ ἐξωτερικῇ ἀνταποκριτῶν τῆς. Οἱ δεδουλευμένοι τόκοι πληρώνονται καθ' ἑξαμηνίαν ἀπὸ τῆς πρώτης Ἰανουαρίου καὶ ἀπὸ τῆς πρώτης Ἰουλίου ἐκάστου ἔτους.

Ταμειυτήριον, με ἰδιαίτεράν ὑπηρεσίαν, λειτουργεῖ καθ' ἑκάστην.

ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ "ΑΠΟΛΛΩΝ,,

ΩΔΕΙΟΝ ΛΟΤΤΝΕΡ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1899

ΑΘΗΝΑΙ ΟΔΟΣ ΦΕΙΔΙΟΥ 3.

Τὸ ΩΔΕΙΟΝ ΛΟΤΤΝΕΡ ἰδρυθὲν πρὸ δεκαετίας καὶ διευ-
θυνόμενον παρὰ τῆς Κ^ας Λίνας φὸν Λόττνερ εὐρίσκεται εἰς τὸ
κεντρικώτερον μέρος τῶν Ἀθηνῶν καὶ εἰς εὐρὴν καὶ εὐάερον μέγαρον
μετὰ κήπου.

Δι' ἐπιτυχίας του τόσῳ εἰς τὴν μουσικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ μόρ-
φωσιν τῶν πολυαριθμῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν του ὄσῳ καὶ εἰς
τὰς συναυλίας του καὶ τὰς ἐκτελέσεις μεγάλων ᾠδικῶν ἔργων ὑπὸ
τῆς μικτῆς χορωδίας του εἶνε τοιαῦται ὥστε πᾶς λόγος καθίσταται
περιττός.

Ἐν τῷ ᾠδείῳ Λόττνερ διδάσκονται ὅλα τὰ μαθήματα τῆς
θεωρητικῆς μουσικῆς, ἐπίσης ὄργανικὴ καὶ φωνητικὴ μουσικὴ,
κλειδοκύμβαλον, τετράχορδον, βάρβιτος, συμφωνικὴ μουσικὴ τῆς
αἰθούσης, ᾄσμα, χορωδία κτλ.

Ἡ διδασκαλία γίνεται παρὰ τῆς Διευθυντρίας Κ^ας Λίνας φὸν
Λόττνερ, τῶν καθηγητῶν κ. κ. Καρόλον Μπέμμερ (χορωδία καὶ
βιολοντζέλο) καὶ ἄλλων δοκίμων καθηγητῶν καὶ διδασκαλισσῶν.
Ἦδη ἐκ Βερολίνου ἀφίκετο ἔξοχος καθηγητῆς τοῦ βιολίου ἐκ τῆς
ὕψηλης Μουσικῆς Σχολῆς τοῦ Ἰωακείμ ὁ κ. Ι. Σαϊφερ.

Ἡ παρεχομένη εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ τὰς μαθητρίδας μόρφωσις
εἶνε τοιαύτη ὥστε οἱ μετὰ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν των δύνανται
ὕψιστάμενοι τὰς ἐπὶ πτυχίῳ ἐξετάσεις νὰ ἔχουν πλήρη τὰ ἐφόδια
τῆς ἐξασκήσεως τοῦ μουσικοῦ ἐπαγγέλματος.

Εἰς τὸ ᾠδεῖον Λόττνερ ἐφοίτησαν καὶ ἔλαβον τὸ μουσικόν των
δίπλωμα καὶ φοιτοῦν μαθηταὶ καὶ μαθήτριά ἐκ τοῦ ἔξω ἑλληνισμοῦ.

Διὰ πληρεστέρας πληροφορίας στέλλεται εἰς πάντα αἰτοῦντα
κανονισμὸς καὶ πρόγραμμα διδασκαλίας.

ΟΔ. ΦΩΚΑ : Η ΝΥΧΤΑ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ *

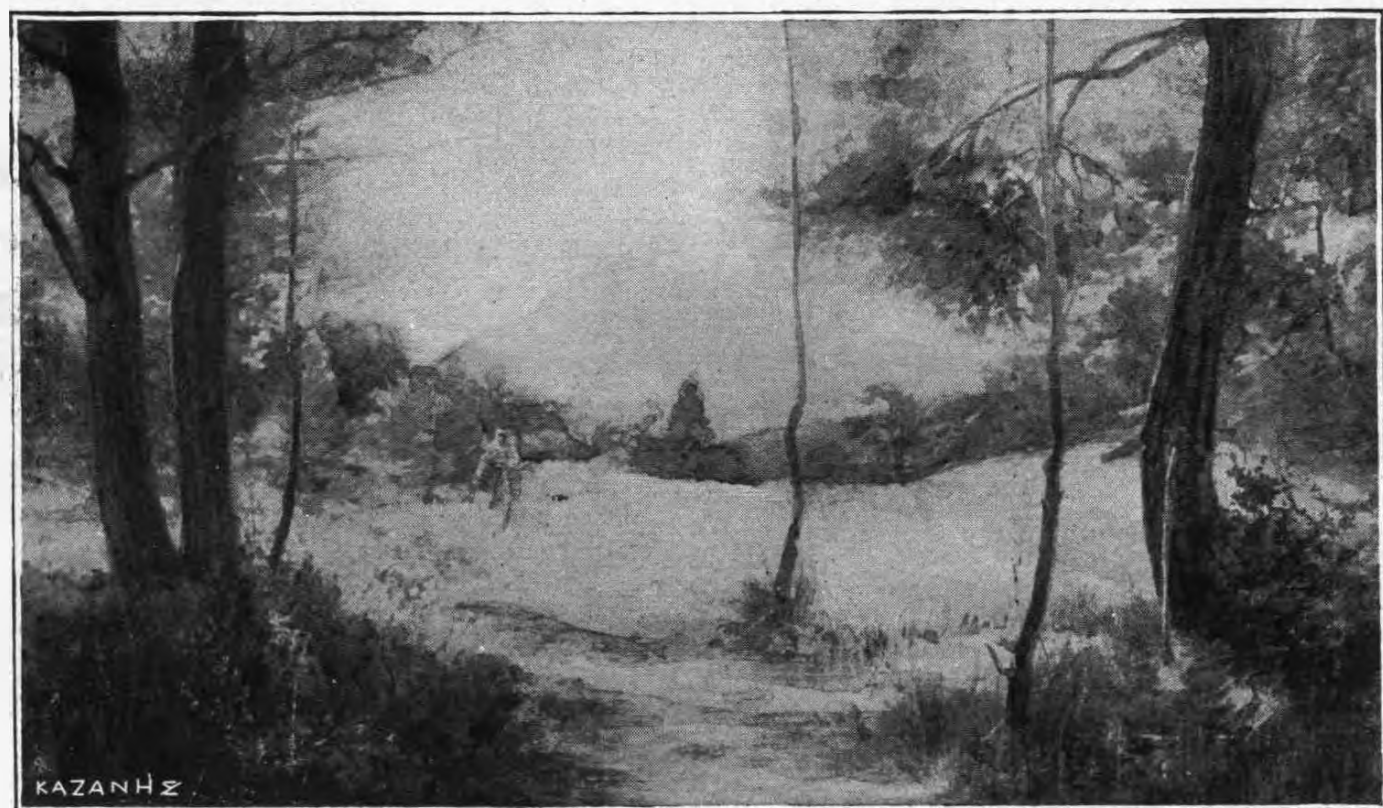
ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΦΩΚΑΣ

Ο συμπαθής αὐτὸς ἐκ Κεφαλληνίας καλλιτέχνης ἐστάλη ἀπὸ τὸν πατέρα του πλούσιον ἔμπορον ἀποκατεστημένον ἐν Ρουμανία, νὰ σπουδάσῃ εἰς τὸ Αἶξ τῆς Γαλλίας τὰ νομικά. Ἐχων ἔμφυτον τὸ τάλαντον τῆς ζωγραφικῆς ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς, μὴ θέλων ὁμως νὰ δυσαρεστήσῃ καὶ τὸν πατέρα του ἐσπούδασε τὰ νομικά μέχρι τοῦ νὰ λάβῃ δίπλωμα, τὸ ὁποῖον τοῦ δίδει τὸ δικαίωμα νὰ εἶνε συμβολαιογράφος εἰς τὸ Παρίσι.

Ὁ κ. Φωκᾶς δὲν ἔχει αὐτὸ μόνον τὸ παράδοξον εἰς τὴν ζωὴν του. Ὡς χαρακτηρ εἶνε ἀπὸ τοὺς περιεργότερους. Δι' αὐτὸν τὸ ἀξίωμα: «Ἡ σιγὴ εἶνε χρυσός» δὲν ἀποτελεῖ μόνον ἀρετὴν, ἀλλὰ εἶνε πραγματικὸν γνῶρισμα χαρακτηρῶς. Φη-

μίζεται διὰ τὴν σιωπὴν του. Ὅμιλεῖ πάντοτε μὲ μονοσύλλαβα καὶ μὲ νεύματα τῆς κεφαλῆς. Ὁ κ. Μῆτσος Χατζόπουλος εἰς τὰς καλλιτεχνικὰς συνεντεύξεις τοῦ ἔδημοσιεύθησαν εἰς τὰς «Ἀθήνας» κατῶρθωσε νὰ τοῦ πάρῃ μίαν συνέντευξιν καὶ αὐτὸ ἐθεωρήθη εἰς τοὺς γνωρίμους καλλιτεχνικοὺς κύκλους ἕνα ἀπὸ τὰ ἑπτὰ θαύματα τοῦ κόσμου. Περισσότερον ἐξεπλάγη ὁ ἐπιμελητὴς τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκης καὶ στενός του φίλος κ. Γ. Χατζόπουλος μὲ τὸν ὁποῖον εἶχε πάντοτε κοινὸν ἀτελιέ. «Αὐτὸ εἶνε πραγματικὸν θαῦμα, λέγει ὁ κ. Χατζόπουλος. Νὰ ὁμιλήσῃ ὁ Φωκᾶς μὲ τὸν ὁποῖον ἐγὼ συνέζησα χρόνια καὶ δὲν ἄκουσα ἀπὸ τὸ στόμα του περισσότερες ἀπὸ δέκα λέξεις!» Τὸ τελευταῖον ἐργαστήριον ποῦ εἶχαν μαζῆ ἦτο εἰς τὸ Βατραχονῆσι. Διὰ μίαν ὁλόκληρον ἡμέραν ὁ Φωκᾶς θὰ ἔλεγε μίαν λέξιν καὶ ὄχι πάντοτε. Κατὰ τὰ ἄλλα εἶχε πάντοτε τὴν «ἄφω-

* Βλέπε «Καλλιτέχνην» τεύχος Μαρτίου 1911: Θάλεια Φλωρᾶ - Καραβία ὑπὸ Θωμᾶ Θωμοπούλου, τεύχος Μαΐου 1911: Λουκᾶς Γεραλῆς ὑπὸ Γερ. Βώκου.

ΤΑΤΟΪ ΥΠΟ ΟΑ. ΦΩΚΑ

νον φλυαρίαν του» όπως έλεγέ ποτε ο Γαβριηλίδης διά τόν Σουρην διά να εκφράση την γοητείαν της συντροφιᾶς τοῦ ποιητοῦ, ὁ ὁποῖος χωρίς να λέγη πολλά λόγια ἀποδίδει διά της σιωπῆς του τήν χαράν της συναναστροφῆς ποῦ ζητοῦμεν ἀπό τοὺς καλοὺς μας φίλους.

Ἡ καλοκαγαθία τοῦ Φωκᾶ εἶνε ἀνάλογος. Ὁ ἄνθρωπος ἐκπλήσσει διά της μετριοφροσύνης του καί της ἡρεμίας του. Ἐκπλήσσει ἀκόμη διά της παροικιῶδους ἐργατικότητός του, διά της ποσότητος τῶν ἔργων του. Ἡ πολλή παραγωγή εἰς τήν τέχνην ὅταν δέν εἶνε λόγῳ της ποιότητος δείγμα ἀδυναμίας, εἶνε φαινόμενον ἄξιον θαυμασμοῦ. Ὁ Φωκᾶς τήν γαλήνην της σκέψεώς του καί τήν ἔμορφιάν της ψυχῆς του εὐρίσκει πάντοτε διά να τοῦ κινήσουν τόν χρωστῆρα εἰς τὰς στιγμὰς της ἐκλεκτῆς ἐμπνεύσεως, εἰς τὰς ὥρας της εὐσυνειδήτου ἐκτελέσεως. Τοῦτο εἶνε σημεῖον, ὅτι πρωτίστως πρέπει να ὑπάρχη ὁ ἄνθρωπος διά να ὑπάρξη ὁ καλλιτέχνης. Διότι ὁ καλλιτέχνης δέν ἀποδίδει ἢ ὁ,τι κατὰ προτίμησιν βλέπει καί αἰσθάνεται. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου θά ἠθέλαμεν να κά-

μωμεν καί μίαν ἄλλην παρατήρησιν διά τοὺς ζωγράφους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι στεροῦνται τοῦ ἀνωτέρου αἰσθήματος της ἐπιλογῆς, ὅσω καί ἂν εἶνε προικισμένοι με τήν δύναμιν καί τήν χάριν της ἐκτελέσεως. Οἱ λεγόμενοι πραγματισταί, οἱ ὁποῖοι πάλιν σήμερον σωριάζουν χιλιάδας πινάκων, κάμνουν ὀλίγον καλλιτέρα τὸ ἔργον ἐνὸς φωτογράφου. Ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὰς ταπεινὰς βλέψεις τοῦ συγχρονισμοῦ, ὑποχείριοι εἰς κοινωνικὸν περιβάλλον, τὸ ὁποῖον νομίζουν ἄφθαρτον καί αἰώνιον, ἀρέσκονται να τὸ ἀποδίδουν με ζημίαν της ἐπιδράσεως τῶν ὑψηλοτέρων αἰσθημάτων. Ἡ πεζὴ αὐτὴ τέχνη θά ἠμποροῦσε να ὀνομασθῆ ἡ τέχνη μιᾶς ἀνθρωπίνης παραμορφώσεως. Ἀκόμη δὲ καί τὸ τοπίον ποῦ προὑποθέτει ὡς βᾶσιν τήν ἀκριβῆ ἀπόδοσιν, ὑφίσταται καί αὐτὸ τὰς ψυχικὰς ἀποτυπώσεις ἐκείνων ποῦ τὸ ἀποδίδουν. Διὰ να βλέπη κανεὶς, ἀλλὰ πρωτίστως διά να εκφράξη ὁ,τι ὑπάρχει ἔνθεν εἰς τὰς εἰκόνας της φύσεως πρέπει να εἶνε ποιητικὴ ψυχὴ, ἡ ὁποία να γνωρίζη, ὅτι ἡ ἐπιστροφή τοῦ ἀνθρώπου εἶνε μόνον πρὸς τὰ ἐκεῖ. Χωρὶς τὰς χρωματικὰς ὑπερβολὰς

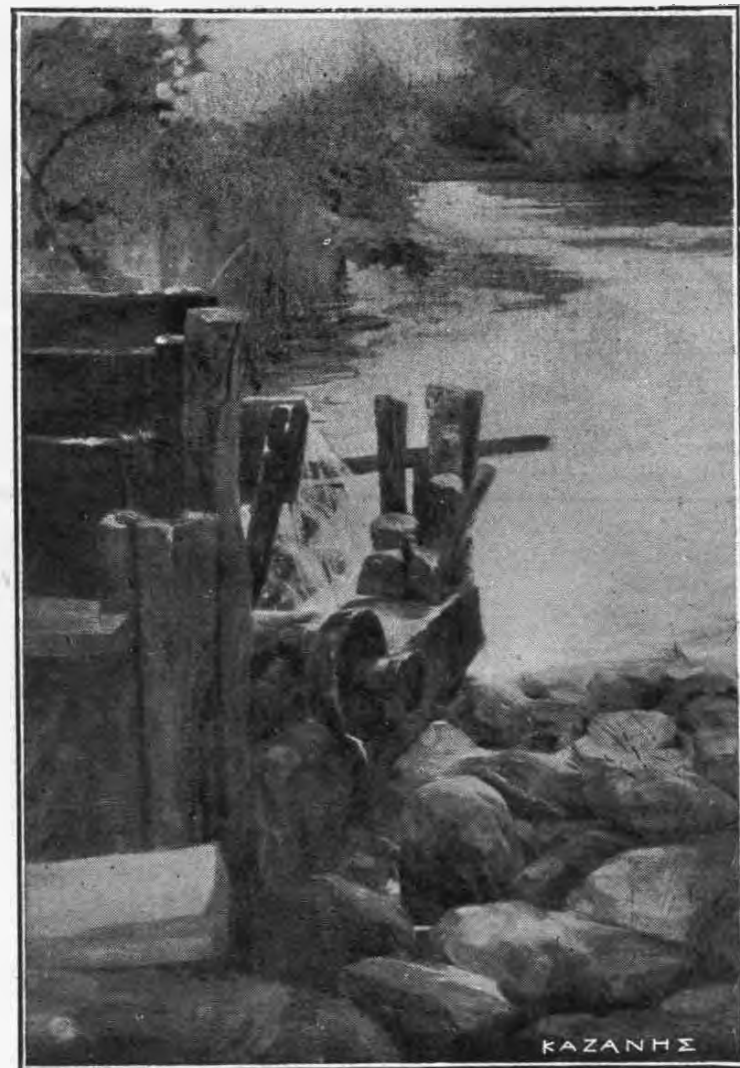
καί τὰς χιμαιρικές ἐκστασεις τοῦ ἱμπρεσιονισμοῦ, ὁ ὁποῖος καταντᾷ γελοιογραφία της τέχνης ὅταν εκφράζεται μία ἀδύνατος ψυχὴ, ἡ ἀπεικόνισις τοῦ τοπίου εἶνε πρωτίστως δημιουργικὴ ἐργασία ὅπως καί ἡ ἀπεικόνισις τοῦ ἀνθρώπου. Καί λόγῳ της ἀγνότητος τοῦ θέματος καί λόγῳ τῶν εὐρύτερων σκέψεων, τὰς ὁποίας φέρει, γοητεύει περισσότερο καί συγκινεῖ σφοδρότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο εἶδος. Αἰσθανόμεθα εἰς αὐτὸ ἐλεύθεροι ἀπὸ τὰ δεσμὰ της συμβατικῆς ζωῆς, βλέπουμεν με καθαρώτερον βλέμμα, διανοούμεθα με ἀγχιώτερας σκέψεις, ονειροπολοῦμεν εἰς ἀπεριόριστον ἐκτασιν. Ἡ σύγχρονος ζωὴ πράγματι, ἡ ὁποία κατέστρεψε κάθε γραφικότητα, κάθε εἰδυλλιακὴν γαλήνην, ἡ ὁποία με τήν κερδοσκοπικὴν της κίνησιν καί μανίαν ἐγείνει μία ἀφόρητος δυσθυμία γιὰ κάθε ψυχὴν, ποῦ δέν ἀρέ-

σκεται να βλέπη τήν εὐτυχίαν της εἰς τήν πεζὴν πραγματικότητα, δέν μᾶς ἄφησε παρὰ μίαν διέξοδον, τήν ἐπιστροφήν εἰς τήν φύσιν. Ἡ τέχνη, ἡ ὁποία ἔχει τήν ἀξίωσιν της ἐκλεκτικότητος, ἐπομένως τήν ἀξίωσιν της διαρκείας, δέν δύναται ἢ να εἶνε ἐμπνευσμένη ἀπὸ τοιαύτας τάσεις.

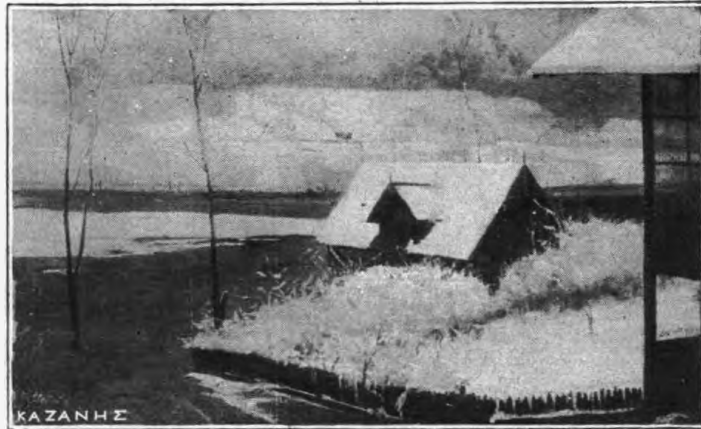
Ὁ κ. Φωκᾶς εἶνε κατὰ προτίμησιν τοπιολογὸς βλέπων ἀπὸ της πνευματικώτερας σκοπιᾶς καί με τήν μεγαλειώτερην ψυχικὴν γαλήνην. Τὸ τοπίον εἶνε πάντοτε σκάνδαλον εἰς τήν ζωγραφικὴν. Τὸ πνίγει ἡ ἀκαδημαϊκὴ φόρμα καί ἡ παράδοσις. Τὸ

παραμορφώνει ἢ κατὰ συνθήκην ἀπομίμησις. Ὁ κ. Φωκᾶς εἶνε ἀπηλλαγμένος ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἀδυναμίας. Ὅ,τι ζωγραφίζει τὸ ζῆ πρῶτον καί τὸ αἰσθάνεται. Ἀλλὰ μετριοπαθῆς καί γαλήνιος ὡς εἶνε εκφράζεται με μίαν θέλγουσαν ἀντικειμενικότητα, ἡ ὁποία προσδίδει εἰς τὰ ἔργα του μίαν κλασικὴν μορφήν χωρὶς να τὰ ἀποστερῆ τῶν προσωπικῶν ἐντυπώσεων, τὰς ὁποίας θά ἠδυνάμεθα να ζητήσωμεν ἀπὸ τὸν καλὸν αὐτὸν τεχνίτην. Μαζὴ του αἰσθανόμεθα με ἡρεμίαν, θά ἔλεγα με ὀλύμπιον γαλήνην. Ὅχι μόνον αἱ σκέψεις μας πρέπει να εἶνε ἀπολύτως ἀγναί, ἀλλὰ καί ρωμαλέαι ὡς αἱ ἰδικαί του.

Φεύγοντες δὲ ἀπὸ τὸ προσωπικὸν αἰσθηματικὸν μέρος της τέχνης τοῦ κ. Φωκᾶ, τήν ὁποίαν ἐγὼ θά ἠθέλα ὡς πρὸς αὐτὸ περισσότερο ἀνεκφραστον εἰς τινὰς λεπτομερείας, καί ἀποβλέποντες εἰς τήν τεχνολογίαν του ἔχομεν σοβαρῶς να θεωρήσωμεν πλέον τὸν τεχνίτην τοῦ καλοῦ σχεδίου, της σταθερᾶς γραμμῆς, τοῦ μὴ ἐξεζητημένου, ἀλλὰ φυσικοῦ χρωματισμοῦ. Μία καταπληκτικὴ εὐχέρεια διακρίνει τήν ὅλην αὐτὴν ἐργασίαν καί μία ἐπιμελὴς ἀφοσίωσις εἰς τήν ἀκριβεστέραν ἀπόδοσιν τοῦ ὄλου καί τῶν λεπτομερειῶν. Αἱ ἀπόψεις τῶν ὄσων δι' αὐτοῦ βλέπομεν ἐξελίσσοντα: ὅλα: ἀπὸ τὸ ἐπίκαιρον σημεῖον, ποῦ ἐγκλείει τήν φυσικὴν ἔμορφιάν. Ἐχομεν τότε πάλιν τήν ψυχὴν τοῦ καλλιτέχνου εἰς τὸ θέλητρον αὐτῆς της ἐνατενίσεως. Μὴ ζητήσετε καί

ΑΓΓΕΛΟΚΑΣΤΡΟ ΥΠΟ ΟΑ. ΦΩΚΑ

ΣΙΝΑΓΙΑ ΥΠΟ ΟΔ. ΦΩΚΑ

πάλιν τίποτε τὸ ἀνήσυχον, τίποτε τὸ προκαλοῦν εἰς ὠρισμένας σκέψεις, εἰς παράφορα ὄνειροπολήματα, εἰς χιμαιρικούς ἐξάρσεις. Ὁμοιάζει αὐτὸ τὸ θέλημα μὲ μίαν γερῆν περιγραφικὴν μουσικὴν ἐνὸς Χαῦδν. Ὅλα εἶνε ἀτάραχα καὶ ἤρεμα καὶ αἰσκέψεις, τὰς ὁποίας εἶχεν ὁ ζωγράφος βλέπων πρὸς αὐτὰ καὶ αἰσκέψεις αἰ ἀναλόγως προκαλοῦμεν εἰς ἡμᾶς. Καὶ ὁ ζωγράφος μᾶς λέγει σχεδόν: ὅπως εἴσθε ἐλεύθεροι νὰ ἰδῆτε, εἴσθε ἐλεύθεροι καὶ νὰ σκεφθῆτε καὶ ὁ ἴδιος ἐξαφανίζεται, ἡ ἀντικειμενικότης μὲ τὴν ὁποίαν ἐζωγράφισε εἶνε ἐπιτακτική.

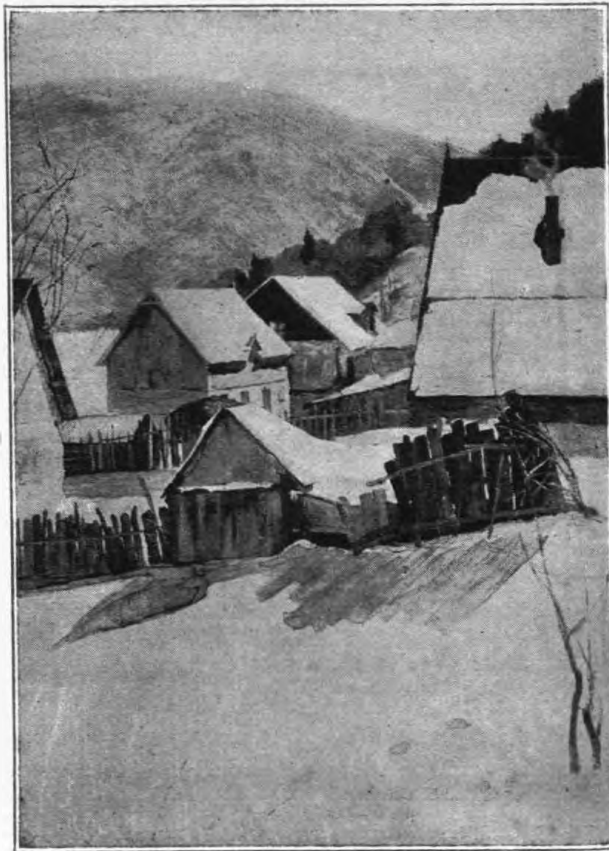
Δι' αὐτὸ ἐπαναλαμβάνω, ὅτι θὰ ἤθελα κάτι τὸ περισσότερον ἀνέκφραστον διὰ νὰ εἶνε ὑποκινηματικώτερον εἰς ἰδικὰς μᾶς σκέψεις. Τοιαύτην ἀνάγκην δὲν αἰσθάνεται ὁ κ. Φωκᾶς. Θέλω νὰ εἶπω, ὅτι δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην μιᾶς τοιαύτης τέχνης. Δὲν ἠξέυρω ἀκόμη ἂν αὐτὴ ἠμπορεῖ νὰ εἶνε ἡ ἀνωτέρα τέχνη καὶ ἡ ἄλλη νὰ εἶνε ἀπλή ἀποτύπωσις αἰσθητῶν ἀντικειμένων.

Πρὸ τῶν εἰκόνων τοῦ κ. Φωκᾶ σᾶς κυριεύει ἀμέσως ἡ ἰδέα, ὅτι τὸ τοπίον αὐτὸ ἔχει ἀκριβῶς ὅπως καὶ εἰς τὴν φύσιν, εἶνε πανομοιότυπον τοῦ ἔργου τοῦ Μεγάλου Δημιουργοῦ, συνεπῶς ἐγκλείει ἀκεραίας τὰς καλλονὰς του διὰ πᾶν βλέμμα. Ἡ τέχνη ὁμως λέγουν, δύναται νὰ ἑναρμονίσῃ ἕνα τοπίον πρὸς τὴν ὑψηλοτέραν ἀνθρω-

πίνην διανόησιν. Τὸ εὐρίσκει ἄρα γε πάντοτε αὐτούσιον μέσα εἰς τὴν φύσιν ἢ τὸ διαπλάσσει ἢ ἰδιά καὶ τὸ δημιουργεῖ; Εἶνε καὶ ἐξ αὐτοῦ ἡ μεγαλειτέρα συγκίνησις ἐκ τοῦ «ὅπως ἔπρεπε νὰ εἶνε» σύμφωνα μὲ τὴν ἐνδιάθετον γραφικὴν παραστατικότητα τῆς ψυχῆς μας; Ἴδου εἰς τί δὲν ἔφθασε ἡ τέχνη τοῦ κ. Φωκᾶ καὶ ἴσως δὲν θὰ φθάσῃ ποτέ. Διότι τοῦτο εἶνε ζήτημα ἰδιοσυγκρασίας καὶ ὁ καλλιτέχνης εἶνε αὐτάρκης εἰς τὰς ψυχικὰς του ἀπαιτήσεις, τὰς

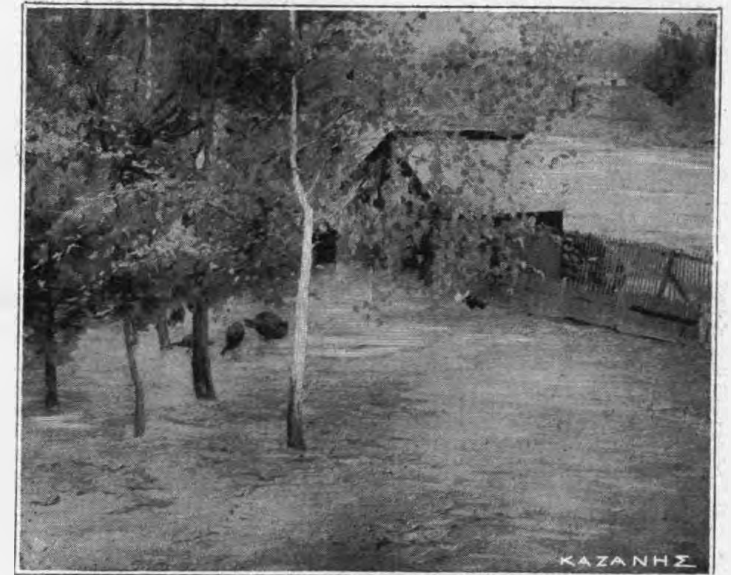
ὁποίας θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ ὀνομάσωμεν ἰδεώδη, ἐπομένως διατρέχει καὶ ὀλιγωτέρους κινδύνους νὰ περιπέσῃ εἰς τὴν σύγκρισιν πρὸς ἀνεγνωρισμένας δημιουργικὰς μεγαλοφυΐας καὶ νὰ χάσῃ πολὺ ἐκ τῆς συγκρίσεως αὐτῆς.

Ἐκ τῶν ἐδῶ παρατιθεμένων ἔργων του

ΣΙΝΑΓΙΑ ΥΠΟ ΟΔ. ΦΩΚΑ

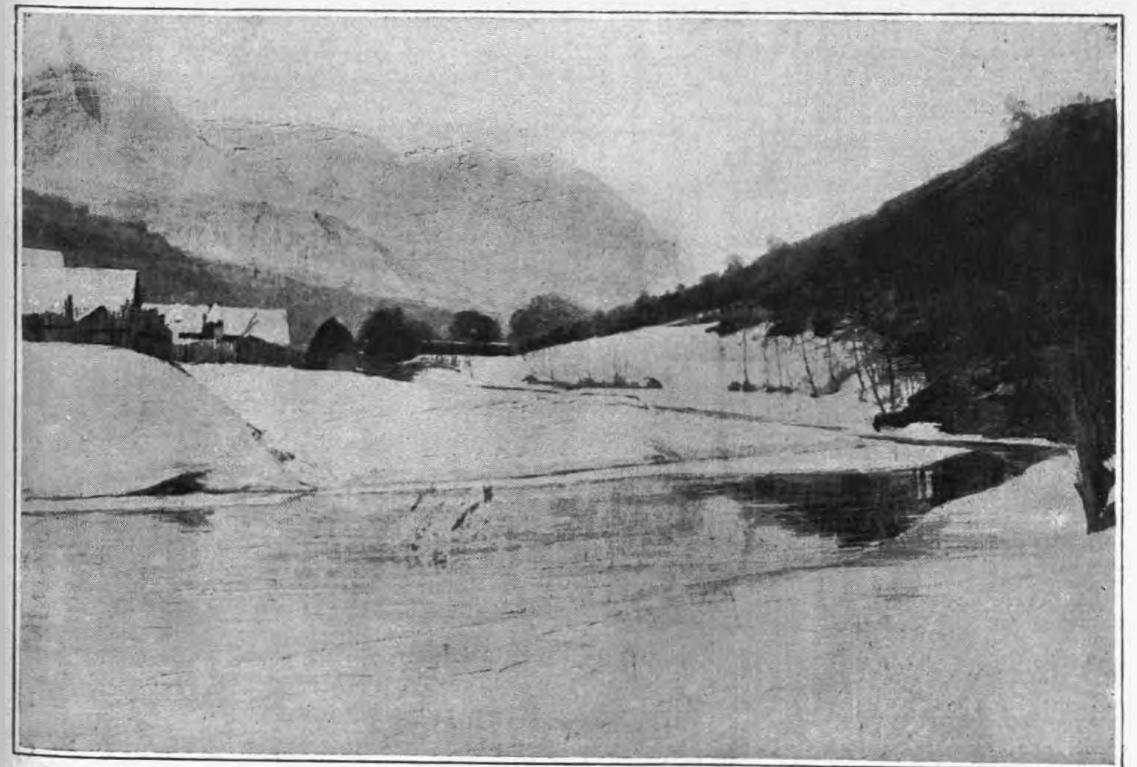
ὁ ἀναγνώστης ἔχει νὰ θαυμάσῃ πολλά. Ἡμᾶς μᾶς διαθέτουν εὐαρέστως ὅλα. Ἀπὸ τεχνικῆς δὲ ἀπόψεως βλέπομεν μίαν ἐπαινετὴν ἐξέλιξιν εἰς τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν κοιλὰδα τῆς Σιναγίας τῆς Ρουμανίας, ὅπου τελευταῖον εἶχε διαμείνει ὁ κ. Φωκᾶς ἐπὶ τινα ἔτη. Εἶνε τὰ τελευταῖα ταῦτα ὄχι μόνον μία πρόοδος αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ διὰ τὴν τέχνην του, ἀλλὰ καὶ ἕνα κριτήριον, ὅτι ὁ χρωστήρ του ἀποδίδει ὅλην τὴν φυσικὴν ἀλήθειαν καὶ ὅτι τίποτε τὸ πλαστὸν καὶ κατὰ συνθηκὴν δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν τεχνοτροπίαν τοῦ ἐνσυνειδήτου αὐτοῦ καλλιτέχνου, ὁ ὁποῖος δὲν τιμᾷ μόνον τὴν ἑλληνικὴν τέχνην, ἀλλὰ τὴν ἐξυψοῖ μέχρι τοῦ δυνατοῦ τῆς συγκρίσεως πρὸς ἀνάλογα

ΒΡΟΧΕΡΗ ΗΜΕΡΑ ΣΤΗ ΣΙΝΑΓΙΑ ΥΠΟ ΟΔ. ΦΩΚΑ

ἔργα, τὰ ὁποία θὰ εἶχαν περίοπτον θέσιν εἰς ἀνώτερον τοῦ ἰδικοῦ μας καλλιτεχνικὸν περιβάλλον.

ΓΕΡ. ΒΩΚΟΣ

ΤΟΠΙΟΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΙΝΑΓΙΑΝ ΥΠΟ ΟΔ. ΦΩΚΑ

ΖΩΗ!*

ΕΙΤΑΝ ὁ Κύρ Ἀντώνης, ἓνας γινώριμός του σιδεράς, πού εἶχε τὸ μαγαζί του ἐκεῖ κοντὰ στὸ μαγέρικο.

«Ἄ μπράβο· ἐδῶ εἰς ἀκόμα», τοῦ εἶπε καὶ τονὲ χτύπησε στὸν ὦμο. «Σὰν πέρασε ἡ ὥρα, ἔλεγα δὲ θὰ βρῶ κανέναν».

Κι' ὁ κύρ Ἀντώνης κάθησε κοντὰ του.

Τοῦ Ἀριστείδη δὲν τοῦ ἄρεσε πού ἦρθε. Καὶ σκέφτηκε νὰ πληρώσει καὶ νὰ φύγει, λέγοντας πῶς βιάζεται νὰ πάει στὸ γραφεῖο του. Καὶ φώναξε τὸ παιδί.

Μὰ ὁ κύρ Ἀντώνης τὸν πρόλαβε:

«Πιάσε μας μισὴ ὀκαδίτσα φρέσκη», εἶπε τοῦ παιδιοῦ.

Ὁ Ἀριστείδης ἔκαμε νὰ τὸ κρατήσει νὰ πληρώσει, μὰ ὁ ἄλλος σὰ νὰ τὸν κατάλαβε:

«Ἄντε γλήγορα», εἶπε δυνατὰ τοῦ παιδιοῦ καὶ τῶσπρωξε. Ἄφοῦ ἔτριψε ὕστερα μ' εὐχαρίστηση τὰ χέρια, γύρισε στὸν Ἀριστείδη καὶ τονὲ χτύπησε στὸ γόνατο:

«Τί ξέρεις; τί καινούρια;» τονὲ ρώτησε.

«Τίποτα», εἶπε ὁ Ἀριστείδης ξηρὰ.

«Τί λές; θὰ βασταχτεῖ ἡ κυβέρνησις;»

Ὁ Ἀριστείδης δὲν ἀπάντησε.

«Δὲν τὸ πιστεύω· οἱ βουλευταὶ θὰ φοβηθοῦνε νὰ ψηφίσουνε κι ἄλλους φόρους. Θὰ σηκωθεῖ ὁ λαὸς νὰ τοὺς κάψει», ξαναεἶπε ὁ κύρ Ἀντώνης.

Μέσα στὰ μίσση τοῦ Ἀριστείδη ἓνα εἶταν κι ὁ λαός. Μὲ ὅλη τὴν κακὴ του μοίρα, πού τὴν ἔνοιωθε πολλές φορές νὰ σμίγει μὲ τὴ μοίρα τῶν πολλῶν, ποτὲ δὲν μπόρεσε νὰ πνίξει μέσα του τὴν περηφάνεια, πού αἰσθανότανε σὰ μορφωμένος ἄνθρωπος ἀντίκρου στὸ λαό. Μὰ τὴν ὥρα τούτη δὲν εἶχε ὄρεξη γιὰ πολιτικὴ συζήτηση. Γινώριζε κιόλα πῶς ὁ κύρ Ἀντώνης δὲν εἶχε πολὺ ἀλλοιωτικὴ γνώμη γιὰ τὸ λαό. Καὶ δὲν τοῦ ἔδωσε ἀπάντηση.

Τὸ παιδί ἔφερε τὸ φαγὶ τοῦ κύρ Ἀντώνη μαζί μὲ τὸ κρασί καὶ κείνος γέμισε τὰ δυὸ ποτήρια.

* Συνέχεια καὶ τέλος. Βλέπε «Καλλιτέχνην» τεύχος Ἰουλίου 1911.

Ὁ Ἀριστείδης ἤπια βιασμένα στὴν ἀρχὴ καὶ σῶπαινε.

«Δὲ σὲ βλέπω μὲ πολλὴ ὄρεξη», τοῦ εἶπε ὁ κύρ Ἀντώνης· «τί ἔχεις;»

«Τί θέλεις νάχω! Ζωὴ εἶν' αὐτή;» ἔφυγε ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ Ἀριστείδη ὁ λόγος δίχως νὰ τὸ καταλάβει. Καὶ ζαναγύρεψε μὲ τὰ μάτια τὸ παιδί.

«Κάτσε λίγο, ἀδερφέ. Πιὲ μιὰ σταλιά κι ὄξω πικρὴ καρδιά», φώναξε ὁ κύρ Ἀντώνης καὶ τοῦ ἔβαλε πάλι στὸ ποτήρι.

Ὁ Ἀριστείδης ἤπια κ' ἔσκυψε τὸ κεφάλι.

Ὁ ἄλλος γέλασε καλόκαρδα:

«Ζωή! Ὅλοι ἔχουμε σ' αὐτὴ τὰ βάσανά μας, ποιὸς λίγα, ποιὸς πολλά. Μὰ τὰ ρίχνουμε στίς πλάτες καὶ τὴν ἀφίνουμε νὰ περνᾷ. Ὑγεία νὰ ὑπάρχη πὲς μονάχα.»

Καὶ τσογγύρισε τὸ ποτήρι του μὲ τοῦ Ἀριστείδη καὶ τὸ ἄδειασε.

Τοῦ Ἀριστείδη τοῦ εἶχε φύγει πιά ὁ λόγος κι ἄδειασε κι αὐτὸς τὸ ποτήρι του. Τὸ κρασί ἄρχισε νὰ τοῦ μαλακῶνει τὴν καρδιά, ὁ κύρ Ἀντώνης τὸν παράσυρε σιγὰ σιγὰ καὶ δίχως πάλι νὰ τὸ νοιώσει τοῦ τὴν ἀνοίξε ὅλη, τοῦ εἶπε τις δυσκολίες του, τις στενοχώριες, τοῦ ἰστόρησε ὅλη τὴ σκοτεινὴ ζωὴ του.

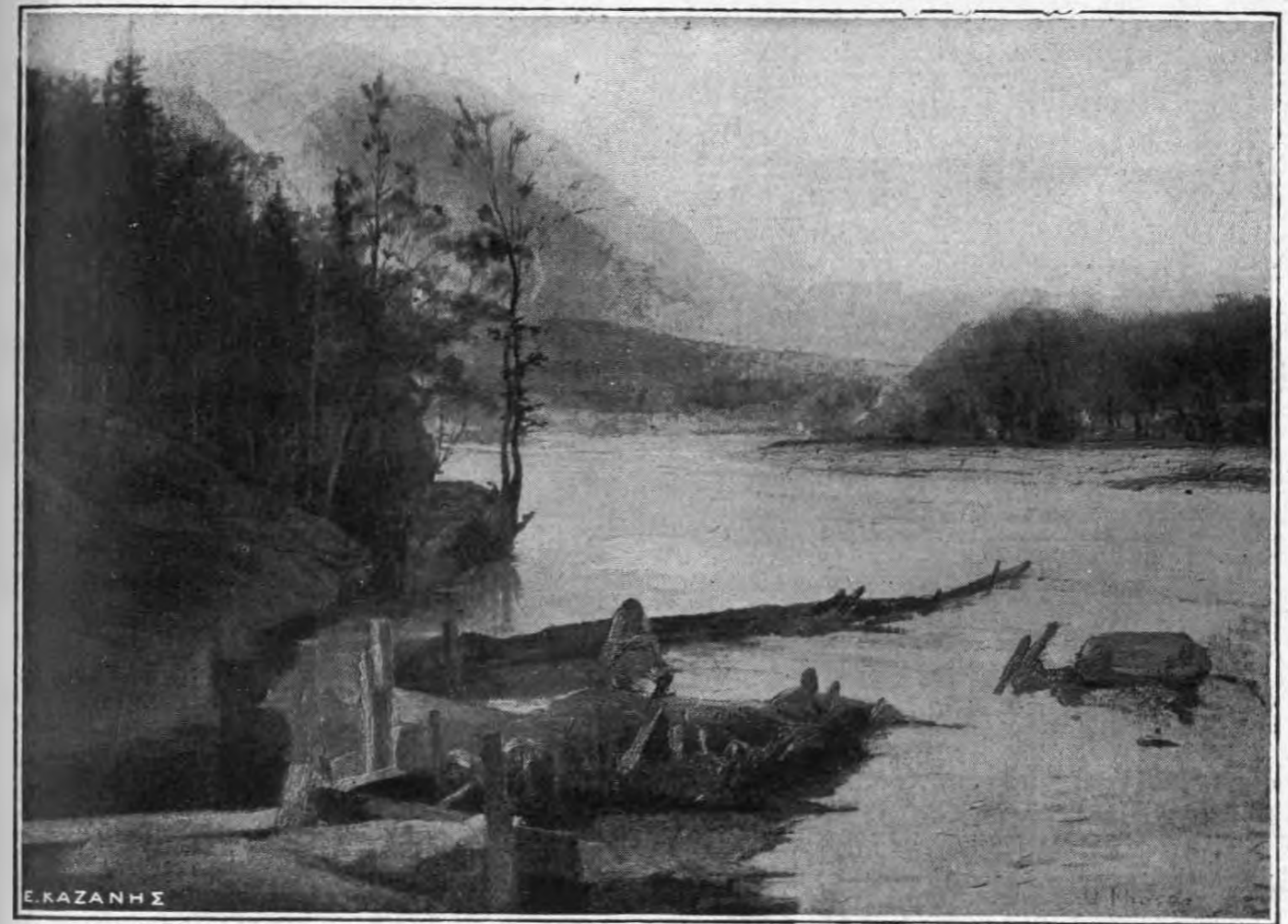
Μὰ κι ὁ κύρ Ἀντώνης βρῆκε τὴ στιγμή.

«Φταῖς κι ὁ ἴδιος», εἶπε· «ἄδικα στενοχωριέσαι κ' ὑποφέρεις».

«Τί φταίω;» μουρμούρισε ὁ Ἀριστείδης.

«Δὲν τάπαμε—;»

Τότε θυμῆθηκε ὁ Ἀριστείδης. Ὁ κύρ Ἀντώνης, πού εἶχε τὸ μαγαζί του μὲ τὰ σιδερικὰ στὸν ἄλλο δρόμο, πολλές μέρες, μάλιστα τις νηστήσιμες πού ἤξερε πῶς τὸν περιμένανε κεῖ τὰ ξερὰ κουκιὰ ἢ τὰ φασόλια, βαριότανε νὰ πάει νὰ φάει στὸ σπίτι του κάτω στὴν ἄκρη τοῦ Μεταξουργείου καὶ ρχότανε στὸ ξενοδοχεῖο. Αὐτοῦ, τρία χρόνια τώρα, γνωρίστηκε μὲ τὸν Ἀριστείδη καὶ τοῦ ἄρεσε. Σὰν ἡσυχος πού εἶτανε καὶ τακτικός. Ἡ γυναίκα του εἶχε μίαν ἀνεψιά στὸν Πειραιᾶ, μικρὴ στὰ χρό-

ΠΡΑΧΩΒΑ ΥΠΟ ΟΔ. ΦΩΚΑ

νια καὶ μὲ λίγη προίκα, κοντὰ δέκα χιλιάδες. Μὰ νόστιμη καὶ ζωηρὴ ὅπως εἶτανε, παραπάτησε καὶ δύσκολα θάβρισκε γαμπρό. Κάποιες φορές λοιπὸν πέταξε λόγια τοῦ Ἀριστείδη ἐκεῖ πού τρώγανε, ἀνεβάζοντας τρεῖς τέσσερες χιλιάδες τὴν προίκα τοῦ κοριτσιοῦ καὶ σωπαίνοντας τὸ σφάλμα του. Ὁ Ἀριστείδης τὸ νοστιμεύτηκε τὸ πρᾶμα καὶ ζέτασε νὰ μάθη γιὰ τὴν προίκα. Μὰ ἔμαθε τὸ σφάλμα κ' ἔτσι ξέφευγε πάντα νὰ δώσει ἀπάντηση τοῦ κύρ Ἀντώνη. Καὶ τώρα τῶνοιωσε ἀμέσως τι ἤθελε νὰ πεῖ ἐκεῖνος μὲ τὸ «δὲν τάπαμε!» Καὶ τὸν κοίταξε μουδιασμένος καὶ χαμηλῶς τὰ μάτια.

«Ἔτσι δὲ βάζει ὁ κόσμος, Ἀριστείδη, τὸ κεφάλι κάτω, ἄκουε πού σοῦ λέω γώ, ἀποφάσισέ το» τοῦ ξαναεἶπε ὁ κύρ Ἀντώνης.

«Τώρα στὰ γεράματα!» μουρμούρισε ὁ Ἀριστείδης.

Ὁ κύρ Ἀντώνης γέλασε:

«Γεράματα! Ἐσὺ δὲ σαράντησες ἀκόμα. Σαρανταδυὸ χρονῶ εἴμουνα γώ σὰν ἔβαλα στεφάνι.»

Ὁ Ἀριστείδης δὲν τόλμησε νὰ πεῖ πῶς εἶχε κλείσει τὰ σαραντατέσσερα. Ἄκουγε μόνο δίχως νὰ μιλεῖ.

Ὁ κύρ Ἀντώνης πρόσταξε καὶ φέρανε ἄλλη μιὰ μπουκάλα κρασί. Ἄμα σηκώθηκαν νὰ φύγουν, ὁ Ἀριστείδης, δίχως νὰ τὸ καταλάβει πῶς, εἶχε δώσει στὸν κύρ Ἀντώνη τὸ λόγο του νὰ πᾶνε τὴν ἄλλη μέρα σπίτι του, νὰ ἰδωθεῖ μὲ τὸ κορίτσι.

Εἶτανε τὸ κρασί ἀφορμὴ; Ὁ Ἀριστείδης σπάνια ἔπινε περισσότερο ἀπὸ κατοστάρι. Τράβηξε σπίτι του μὲ τὸ κεφάλι ζαλισμένο. Δὲν ἤξερε πού βρισκότανε. Ἄμα γδύθηκε κι' ἀκούμπησε νὰ ἡσυχάσει καμιὰν ὥρα, τότες ἄρχισε νὰ συλλογιέται. «Τί ἔκαμα; Τὸ στοχάστηκα σωστά;» Εἶχε θυμηθεῖ τώρα τὸ σφάλμα τοῦ κοριτσιοῦ, πού τὸν ἔκανε τόσο καιρὸ

στείδης περίμενε του κάκου. Κόντευε να-
πελπιστεί. «Δέν τῆς ἄρεσα' θὰ μὲ βρῆκε
μεγάλον», ἔλεγε καὶ κοίταζε καὶ ξανακοί-
ταζε τὰ μαλλιά του στὸν καθρέφτη. Ὅσο
καὶ νὰ γύρεψε νὰ τὸ σκεπάσει κόβοντάς τα
σύρριζα, γυαλιζανε στὰ μηλίγγια του οἱ
ἄσπρες τρίχες. Θλίψη τὸν ἔπιανε. Ὑστερα
θυμότανε κιόλα πὼς τοῦπεσε τὸ καπέλο
του ἐκεῖ πού ἔκαμε νὰ χαιρετήσῃ καὶ τοῦ
φαινότανε πὼς εἶχε δεῖ στὰ χεῖλια τῆς κο-
πέλας ἕνα χαμόγελο. «Τὸ μπαστούνι μὲ
σκόνταψε. Τί τὸν ἤθελα τὸ διάβολο μαζί
μου!» φουρκίζοτανε. Ὑστερα πάλι: «Τί
τᾶθελα ἐγὼ αὐτὰ ὅλα;» ἔλεγε μέσα του
ντροπιασμένος κι ἀποφάσιζε νὰ μὴν τὸ ξα-
ναστοχαστεῖ τὸ πρᾶμα. Μὰ ἡ καθρῆ κ' ἡ
νοικοκυρεμένη σάλα τῆς κυρ' Αντώναινας
τοῦ ξαναρχότανε στὸ νου, οἱ ἱστορίες τῆς
γιὰ τὸ πκλάτι τοῦ γυρίζανε στὴ θύμηση
καὶ σαλέβανε πάλι τὶς ἐλπίδες μέσα του.
Καὶ τραβοῦσε στὸ ξενοδοχεῖο.

Μὰ πέρασε κ' ἡ δευτέρα βδομάδα κι ὁ
κύρ Αντώνης δὲν παρουσιάστηκε. «Μὲ
ντρέπεται», συλλογίζοτανε ὁ Ἀριστείδης
Εἶχε μετανιώσει τώρα πού δέχτηκε νὰ πάει
νὰ δεῖ τὴ νύφη. Μὰ καὶ τὸ γέλασμα τῆ
φορὰ τούτη, σὰν τελευταῖο πού εἶτανε, τοῦ
φαινότανε σκληρότερο. Μαῦρο σύγγεφο περ-
νοῦσε μπρὸς του καὶ τοῦ ἔκλινε τὴ ζωὴ
γιὰ πάντα. Οἱ μέρες τοῦ γίνανε μαρτύριο.
Ὅλες τὶς ἄλλες ὥρες ζοῦσε περιμένοντας
νὰ φτάσει τὸ μεσημέρι. «Σήμερα θάρθει»
ἔλεγε καὶ καθότανε μὲ καρδιοχτύπι στὸ
τραπέζι τοῦ μαγέρικου. Μὰ ὁ κύρ Αντώ-
νης δὲν ἐρχότανε.

Πέρασε μῆνας. Δὲν μπόρεσε νὰ περι-
μείνει ἄλλο κι ἀποφάσισε καὶ πῆγε ὁ ἴδιος
καὶ τονὲ βρῆκε.

Ὁ κύρ Αντώνης τονὲ δέχτηκε γελοῦ-
μενος σὰν πάντα κ' ἔστειλε καὶ τοῦ φέρανε
μιὰ βυσινάδα. Ὁ Ἀριστείδης περίμενε μὲ
πιασμένη τὴν πνοή ὅσο νὰ φύγει κάποιος
πού ψούνιζε στὸ μαγαζί. Κάθε μιὰ στιγμή
τοῦ φαινότανε ἀτέλειωτη. Ὅμοια θὰ προσ-
μένει ὁ κατηγορούμενος τὴν κρίση, στο-
χαζότανε.

Τέλος μείνανε μονάχοι. Ὁ κύρ Αντώ-
νης καθῆσε ἀντίκρου του κι ἄρχισε νὰ τοῦ

μιλεῖ γιὰ τὶς πολλές δουλιές, πού πέσανε
αὐτὲς τὶς μέρες, κ' ἔπειτα γι' ἄλλα πρά-
ματα. Μὰ στὴν κουβέντα τὴ δική τους
δὲν ἐρχότανε.

Ὁ Ἀριστείδης ξεροκατάπινε, ὅσο πού
μὲ κόπο μάζεψε τὴ δύναμη καὶ τονὲ ρώ-
τησε μὲ κομμένη φωνή:

«Ἀλήθεια, δὲ μοῦδωσες ἀκόμ' ἀπάντηση».

«Ἄ ναί, ἔχεις δίκιο. Μὰ βρέθηκε μιὰ
δυσκολία», τοῦ ἀποκρίθηκε μασημένα ὁ
κύρ Αντώνης. «Θὰ σοῦ τὰ πῶ ἄλλη ὥρα.
Θᾶρθω στὸ ξενοδοχεῖο νὰ σὲ βρῶ».

Ὁ Ἀριστείδης κάθησε λίγο κ' ὕστερα
ἔφυγε.

Σὲ κάμποσες μέρες ἦρθε πραγματικῶς ὁ
κύρ Αντώνης στὸ ξενοδοχεῖο, μὰ εἶχε καὶ
σύντροφο μαζί. Κάθησε κοντὰ στὸν Ἀρι-
στείδη καὶ φώναζε καὶ φέρανε «μισὴ ὀκα-
δίτσα», καθὼς πάντα.

Τὸν ξαναεἶδε ἀκόμα ἑναδυὸ μεσημέρια,
μὰ ἐκεῖνος δὲν πέρασε καὶ πάλι ἀπὸ τὴν
κουβέντα τους. Μῆτε ὁ Ἀριστείδης τονὲ
ρώτησε. Εἶχε πάρει τὴν ἀπόφαση καὶ
πρὶν ἀκούσει ἀκόμα πὼς ἡ ἀνιψιά τῆς
κυρ' Αντώναινας ἀρρεθωνιάστηκε μὲ κά-
ποιον ἄλλον. Γιὰ νὰ τοῦ λείψει κάθε θύ-
μηση ἀπὸ τὴν ἱστορία, γιὰ λίγον καιρὸ
ἄλλαξε μαγέρικο.

Ξαναγυρῆσε στὸ Βάκχο κ' ἔπιασε πάλι
τὴ συνηθισμένη θέση του, ὅταν ξανασυνή-
θισε πιά τὴν παλιά ζωὴ του, ὅταν εἶδε
τέλεια τὴ μοῖρα του κ' ἔσκυψε στὸ θέλημά
της. Ἄν ἡ τελευταία ἱστορία τονὲ θύ-
μωνε λιγάκι, σὰν τὴ θυμότανε, τονὲ
θύμωνε πού τὴν εἶχε ξηγηθεῖ στὸ φίλο του
καθηγητῆ καὶ τοῦ δανείστηκε τὴ φορεσιά.
Κι' ἀκόμη γιὰ τὴν ἀφίσε τους δικούς του
στὸ χωριὸ ἕνα μῆνα χωρὶς εἰκοσιπεντά-
ρικο. Μόνη του παρηγοριά εἶτανε τὸ και-
νούριο τὸ καπέλο καὶ τὰ ποδήματα, πού
ἀγόρασε μὲ κείνο. Τὸ χειμῶνα, πού ἦρθε,
τὰ φόρεσε καὶ τὰ δυό. Τὰ παλιά του
εἶχανε χαλάσει. Δὲ βαστούσανε τοὺς ἀτέ-
λειωτους κι' ἀνάλλαχτους καθημερινούς
δρόμους ἀπὸ τὸ βουνὸ τοῦ Στρέφη, ὅπου
πῆγε τώρα καὶ κάθησε, ὡς τὸ τηλεγρα-
φεῖο καὶ τὸ ξενοδοχεῖο καὶ τὸ ἴδιο πίσω
πάλι. Πρὶ νὰ χαλάσουνε κι' αὐτὰ, εἶχε

σθηστεῖ ἀπὸ τὸ νου του κάθε θύμηση πού
δενότανε μὲ τὸ ἀγόρασμα τους. Ἡ μη-
χανὴ τῆς ζωῆς του κουρδίστηκε ξανά καὶ
δουλέβει πάλι ἤσυχα καὶ ταχτικά. Κι' ὁ
Ἀριστείδης ἔμαθε πιά νὰ μὴ βλαστημᾷ
στὸ κάθε παρμικρὸ τῆς σκόνταμα. Δὲ
θυμῶνει πιά. Δὲ θύμωσε οὔτε μὲ τὴν τούρ-

κιη τὴν ἐπανάστασι ὅσο θᾶπρεπε, σὰν
πατριώτης, πού δὲν ἔπαψε νὰ μένει.
Μόνο ἡ ἀγάπη τῆς ἀρχαίας γλώσσας
βαστιέται στὰ στήθη του θερμῆ ὅσο εἶτανε,
καὶ τὰ νεῦρα του ταραζονται, ἂν κάποιος,
γιὰ νὰ τὸν πειράξῃ. τοῦ διαβάξῃ κανένα
ποίημα γραμμένο στὴ χυδαία γλώσσα.

Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ἈΠΟ ΤΗΝ "ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ",
ΤΟΥ ΑΛΦΡΕΔΟΥ ΤΕΝΝΥΣΟΝ

Δάκρυα, δάκρυα ἀνώφελα δὲν ξέρω τί θὰ ποῦνε,
Δάκρυα ἀπ' τὰ κατάβαθα θεϊκῆς ἀπελπισίας
Μεσ' σιὴν καρδιά μου ὑψώνονται, μαζεύονται σιὰ μάτια,
Σὰν βλέπω τοῦ Χινόπωρου τῆς χαρωπὲς κοιλάδες
Κι' ἀναλογιέμαι μόνος μου τῆς μέρες ποῦ περάσαν.

Νωπὲς σὰν τὴν ὀλόπρωτην ἀχτίνα ὅπου λάμπει
Σ' ἕνα πανάκι καϊκιουῦ ποῦ ἀπὸ τὸν κάτου Κόμοιο
Φέρνει τοὺς φίλους τοὺς παληούς, καὶ πάλι ἔτσι θλιμένες
Σὰν τὴ στερνὴ ποῦ ἀπόμεινε σ' ἐκεῖνο ποῦ μᾶς πέρνει
Ἄχ, ὅσους ἀγαπήσαμε καὶ χάνεται σιὰ βάρθια,
Τόσο θλιμένες καὶ νωπὲς ἢ μέρες ποῦ περάσαν.

Θλιμένες καὶ παράξενες ἔτσι ὡς σ' αὐγὲς τοῦ Θέρους
Τὸ πρῶτο γλυκοτράγουδο μισόξυπνων πουλιῶν
Σ' αὐτιά ὅπου πεθαίνοννε, ὅταν τὰ δόλια μάτια
Ἀρχίζουνε νὰ γίνονται ἕνα θολὸ γυαλί
Ἐτσι θλιμένες φαίνονται ἢ μέρες ποῦ περάσαν.

Ἀγαπητὲς ὡσὰν φιλιὰ ποῦ ἀναθυμιοῦνται ἀκόμα
Ὅταν αὐτὴ ποῦ τᾶδωσε κοιμᾶται πεθαμένη,
Γλυκὲς σὰν ὅσα ποῦ σκορπᾷ ἀπελπισ φαντασία
Σὲ χεῖλια ποῦ ἄλλοι χαίρουνται κι' ἔτσι βαθεῖες ἀκόμα
Σὰν τὴν ἀγάπη, κι' ἄγριες ὡς λησμονιᾶς ὁ πόνος
Ἔ! θάνατος μέσ' σιὴν Ζωὴ ἢ μέρες ποῦ περάσαν.

(Μετάφρασις Κ. ΟΥΡΑΝΗ)

Η ΑΔΕΛΦΗ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟΝ ΝΙΤΣΕ

Ο ΛΙΓΑΣ γυναίκας γνωρίζει ή ιστορία του πολιτισμού, αί όποιαί πρέπει να μνημονεύονται όσάκις ή παρατήρησις στρέφεται πρὸς τὰ ύψιστα και ἔσχατα τῆς ύπάρξεως προβλήματα δηλαδή τὴν φιλοσοφίαν. Βεβαίως μεταξύ τούτων καταλέγεται και ή 'Ελισάβετ Φέρστερ - Νίτσε.

Η 'Ελισάβετ Φέρστερ-Νίτσε καταλαμβάνει ιδιαίρουςαν θέσιν μεταξύ τῶν γυναικῶν αί όποιαί διευθύνουν ως οικοκυραί οικονομικῶς και εύσυνειδήτως εμπιστευθέντα εις αὐτάς αγαθά και ἐκείνων, αί όποιαί δι' ιδίων ιδεῶν και αὐτοτελῶν βάσεων διεκδικοῦν θέσιν εις τὴν δημοσιότητα. Αὐτὴ ή ίδια θεωρεῖ ἑαυτὴν ως τὴν προσεκτικὴν και πιστὴν φύλακα τῶν καταλειφθέντων πνευματικῶν μνημείων τοῦ ἀδελφοῦ τῆς.

Αί όδοί, τὰς όποιαις ἔταμε πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἀποδεικνύουν μεγάλην ἐνέργειαν και πρωτότυπον δύναμιν. Διότι δὲν ἐπρόκειτο μόνον περὶ προστασίας τελειωμένου και καλῶς θεμελιωμένου δημιουργήματος, ἀλλὰ συγχρόνως περὶ ἀπομακρύνσεως ἀπροσκήτων χειρῶν, αἰτινες ἐκ τοῦ ἡμιτελοῦς οικοδομήματος ἤθελαν να κτίσουν κατοικίαν διὰ παντὸς εἶδους μικρὰ πνεύματα, προσέτι δὲ περὶ τακτοποιήσεως

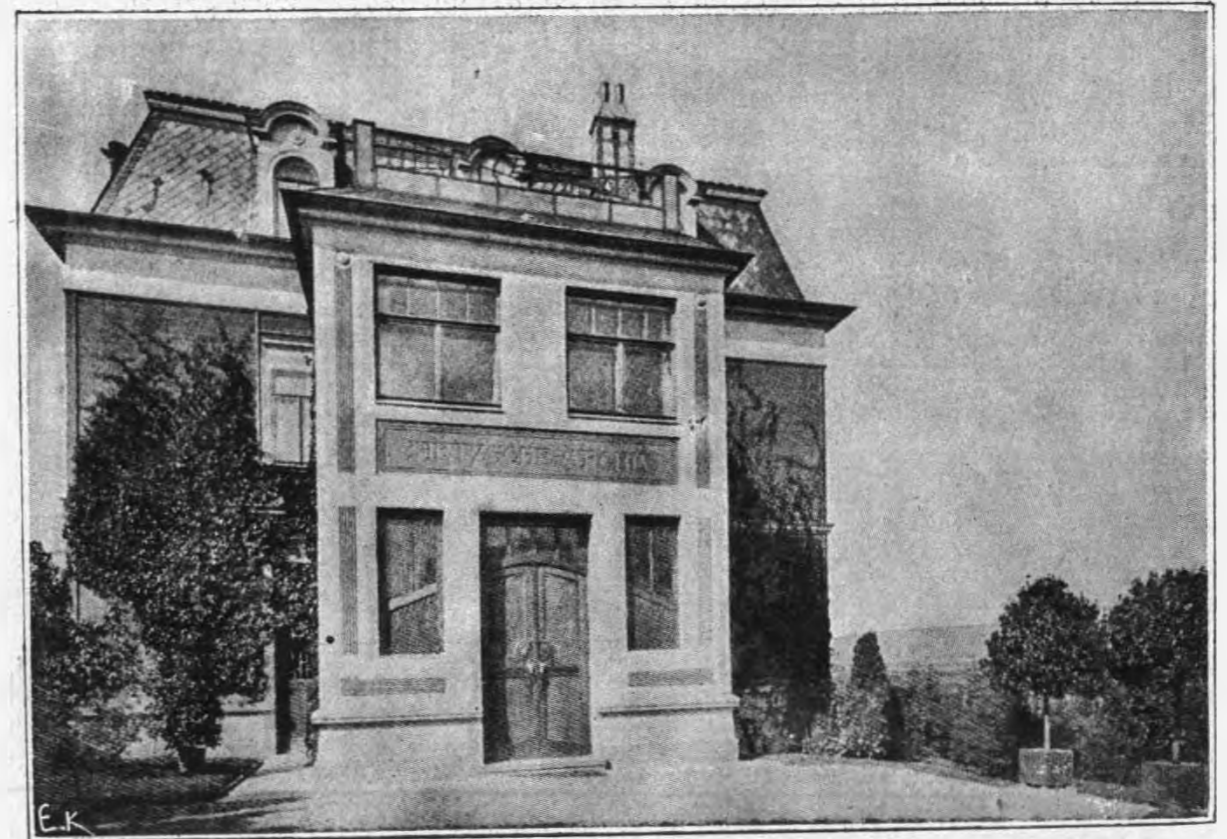
διεσκορπισμένων χειρογράφων και ἀποδόσεως αὐτῶν ἐπιστημονικῶς εις τὴν πρέπουσαν κατάστασιν.

Μόνον ή ὑπομονή γυναικὸς ἠδύνατο να ἐπιτύχη τοῦτο. Πρὸ παντὸς ἐχρειάζετο ἀκούραστος ἀγάπη πρὸς τὴν ἐργασίαν. Η δὲ ἀγάπη ή ἀδελφική ἐξετέλεσε ὅ,τι ἀδύνατον ἦτο εις φίλον. Διότι οἱ μορφωμένοι και λόγιοι ἄνθρωποι, οἱ όποιοι εὑρίσκοντο ἐν τῇ συναναστροφῇ τοῦ Νίτσε, εἶχαν τὰς ιδικάς των ἐργασίας. Αἱ χεῖρες τῆς 'Ελισάβετ Φέρστερ-Νίτσε ἔφεραν τάξιν και φῶς εις τὸ χάος. Τὰ ἑλατήρια τῆς ἦσαν ισχυρὸν οικογενειακὸν αἰσθημα και ἰδιαιτέρα κλίσις διὰ τὸν ἀδελφόν τῆς μετὰ τοῦ όποίου εἶχε συζῆσει ἐν Βασιλείᾳ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐκεῖ καθηγεσίας του. Η δὲ προσωρινὴ ἀπομάκρυνσις

μετὰ τὸν γάμον τῆς 'Ελισάβετ με τὸν Δρ. Φέρτσερ και ή διαμονή τῆς εις Παραγουάην δὲν ἐσκότισαν τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην. Αἱ πολλαὶ ἐπιστολαὶ τοῦ φιλοσόφου πρὸς τὴν ἀδελφὴν του ἀποτελοῦν τὴν καλλιτέραν μαρτυρίαν τῆς κοινότητος τῶν αἰσθημάτων των. Τὴν πιστὴν δὲ πρόνοιαν, τὴν όποιαν εἶχεν ἰδιαιτέρως δι' αὐτὸν ή ἀδελφή, ἀνεγνώρισε πάντοτε και ἐξετίμησε. Οὕτω ὀλί-

Η ΚΑ ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΦΕΡΣΤΕΡ-ΝΙΤΣΕ

ΤΟ ΕΝ ΒΑΪΜΑΡΗ ΑΡΧΕΙΟΝ ΝΙΤΣΕ

γον πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς τῆς διὰ Παραγουάην, ὅτε τοῦ ἔδειξε μεγάλον κιβώτιον, ἐν τῷ όποίῳ εἶχε κρύψει ὅ,τι συνέλεγε ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ ἀδελφοῦ τῆς, εἶπεν ἐκεῖνος με δάκρυα: «Ὅλη μου ή νεότης! Ἀδελφὴ μου, ἐγεννήθης για να γείνης βιογράφος μου. Ὅλ' αὐτὰ σοῦ ἀνήκουν και ἂν δὲν με ἐπανεύρης, θὰ εὔρης ἀκόμη κάτι, ποῦ σοῦ ἔθεσα εις τὸ κιβώτιον». Πράγματι ἐτέθησαν δύο χειρόγραφα.

Αἱ πρὸς τὴν μητέρα και τὴν ἀδελφὴν ἐπιστολαὶ τοῦ Νίτσε δίδουν εις τοὺς δύο τόμους των (Inselverlag, Leipzig) πιστὴν εἰκόνα τῶν ιδιωτικῶν και ἰδίᾳ τῶν οικογενειακῶν σχέσεων τοῦ φιλοσόφου. Ὁ Νίτσε δὲν ἐγνώρισε εις τὴν ζωὴν του τὴν ἐρωτικὴν ἀγάπην και θὰ ἦτο ἀπίερωσ δυστυχῆς ἐὰν ή τύχη δὲν τοῦ ἔδιδε ἐν τῷ προσώπῳ τῆς ἀδελφῆς τὴν φίλην, πρὸς τὴν όποιαν ἐστρέφετο διὰ πᾶσαν μεγάλην και μικρὰν περίστασιν και ή όποια οὐδέποτε ἤρνεῖτο. Εἰς πολλὰ μικρὰ πράγματα στρέφονται αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Νίτσε, χωρὶς ὅμως διὰ τοῦτο να γίνωνται παιδαριωδεῖς. Σπανίως βλέπει κανεὶς με εύχαρίστησιν σπου-

δαίους ἄνθρώπους με τὴν οἰκιακὴν των περιβολήν. Χάνουν ἐν τῇ οικειότητι πολὺ ἐκ τῆς αἴγλης. Ὁ Νίτσε κερδίζει ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς ταύτας. Πλείστοι ξένοι πρὸς τὰς φιλοσοφικάς του σκέψεις ή και ἀποκρούοντες αὐτάς, ἐκτιμοῦν τὰς ἐπιστολάς του και τὰς θεωροῦν ως τὸ ἄριστον στοιχείον τῆς βιβλιοθήκης των.

Ὅτε ποτε ὑγεινῶς ὑπέφερε — ἐν ἀρχῇ τοῦ 1880 — γράφει πρὸς τὴν 'Ελισάβετ: «Μοῦ ἐφάνη ως ἂν ἐπρεπε ν' ἀποχαιρετήσω. πρὶν νυκτώσει, ὄλους ἐκείνους, ποῦ ἔδειξαν ἀγάπην και ἀγαθότητα για μένα. Και ποῖον περισσότερον ἀπὸ σέ, ἀγαπητὴ μου ἀδελφὴ, παρηγορήτριαν και βοηθὸν εις πᾶσαν ἀνάγκην;» Τοῦτο δὲν ἦτο πραγματι ἀπλῶς φιλοφροσύνη. Ἄλλοτε διεξάγει ή 'Ελισάβετ τὰς διαπραγματεύσεις με τοὺς ἐκδότας φροντίζουσα διὰ τὴν ἐκαιρον ἐκδοσιν, ἄλλοτε συντάσσει τὸν πίνακα τῶν περιεχομένων, ἄλλοτε τοῦ μεταφράζει ἐκ τοῦ γαλλικοῦ.

Η 'Ελισάβετ Φέρστερ-Νίτσε ἀνετράφη ἐν τῇ πίστει τῆς ὑπεροχῆς τῆς ἀνδρικής σκέψεως και δημιουργίας ὥστε δὲν ἠθέλησε

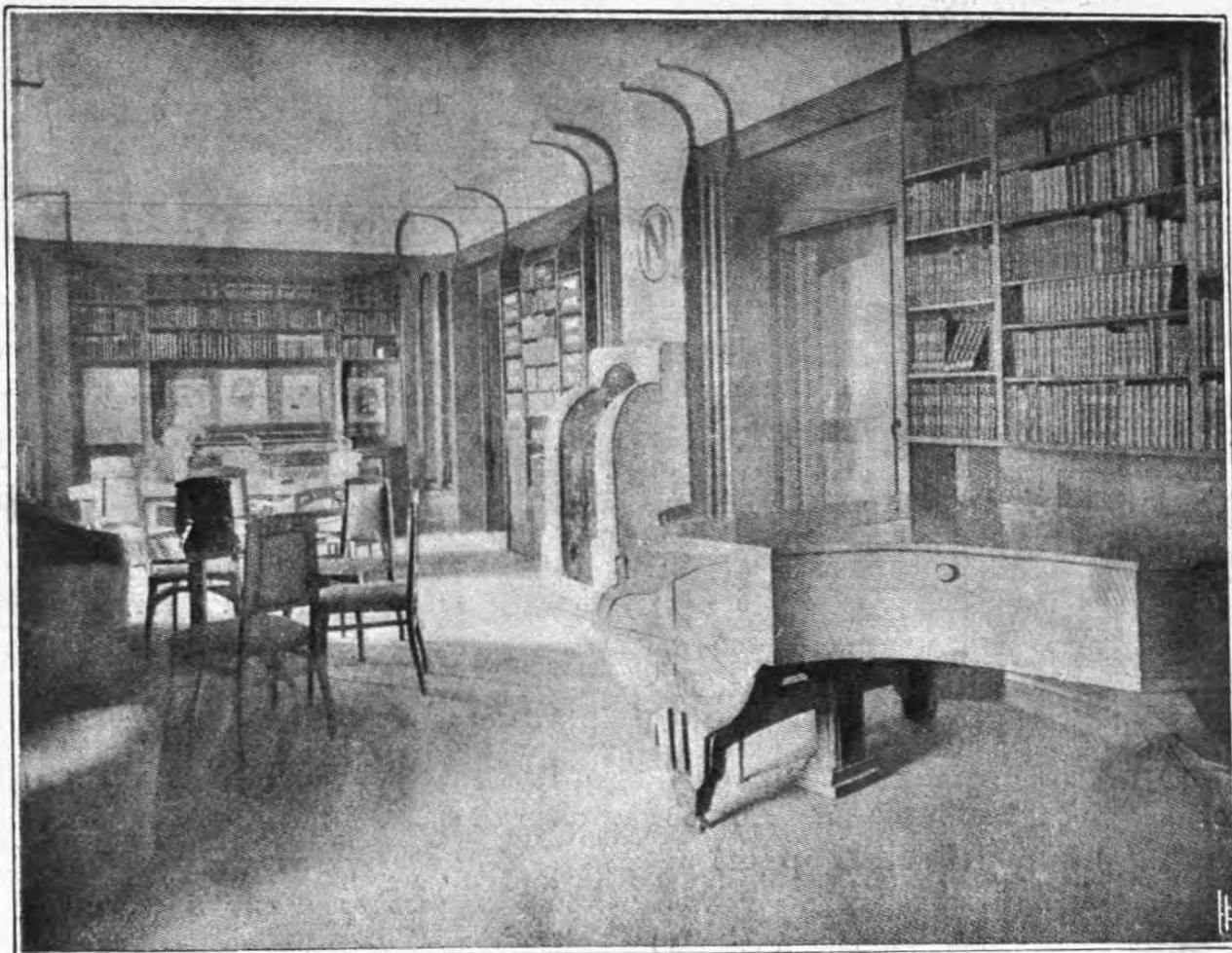
αυτοτελῶς νὰ διευθύνῃ τὰ καταλειφθέντα ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ της. Ἡ ἀνάγκη ἐν τούτοις τῆς ἐπέβαλε τοῦτο. Πρὸς προστασίαν τῆς προσωπικότητος τοῦ Νίτσε καὶ τοῦ πνευματικοῦ του κόσμου συνέστη τὸ ἀρχεῖον τοῦ Νίτσε ἐν Βαϊμάρη. Ἡ Ἐλισάβετ οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν φιλοσοφικὴν πολεμικὴν. «Οἱ μεταγενέστεροι θὰ εἴπουν τὴν τελικὴν κρίσιν», νομίζει. Ὁ φανταζόμενος τὴν Ἐλισάβετ Φέρστερ-Νίτσε ὡς φιλόσοφον ξένην τοῦ κόσμου, διαχέουσαν ἀτμοσφαῖραν μεγαλείου θὰ ἔχῃ ψευδῆ εἰκόνα τῆς ἰδρυτρίας τοῦ Ἀρχείου τοῦ

Νίτσε. Φυσικότης κυριαρχεῖ εἰς τὸ ὅλον της καὶ εἰς τὴν ομιλίαν της. Τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Νίτσε δὲν εἶνε μουσεῖον, ἀλλὰ χώρος ζωῆς ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ ἀνάμνησις πρὸς ἓνα μεγάλο πνεῦμα ἀρμονικῶς συνδυάζεται μετὰ τὰ δίκαια καὶ τὰς ἀπαιτήσεις μιᾶς νέας γενεᾶς.

Οἰκοδομήθη κατὰ σχέδιον τοῦ Βάν δὲ Βέλδερ ὡς ἐργαστήριον εὐγενεστάτης καὶ λεπτοτάτης ἀπολαύσεως τῆς ζωῆς, εἰς ρυθμὸν βαίμαρικὸν ἀναγεννήσεως καὶ ἐν αὐτῷ ἡ Ἐλισάβετ Φέρστερ-Νίτσε γνωρίζει νὰ εἶνε ἡ οἰκοδέσποινα.

(Μετάφρασις Κ.)

ΕΛΛΑ ΜΕΝΣ

ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΝΙΤΣΕ

Η ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΜΟΥ*

ΣΤΟ 1871 ἓνας προοδευτικὸς δῆμαρχος τοῦ τόπου μου, ἀνάμεσα στ' ἄλλα καλὰ εἶχε συστήσει καὶ μία φιλαρμονικὴ. Τὰ καλλίτερα παιδιὰ ἔτρεχαν νὰ ἐγγραφοῦν. Ποῦ νὰ μὲ βαστάξουν! Πρὶν ἔρθουν οἱ δύο ἰταλοὶ δασκάλοι, μᾶς ἔκανε θεωρία ὁ Ἀντώνιος Καπνίστης, διαπρεπῆς μουσικοδιδάσκαλος καὶ μεγάλος κιθαριστής. Ἦτο ἀπὸ μεγάλην οἰκογένεια, ποῦ εἶχε ξεπέσει, καὶ γιὰ τοῦτο τοῦ εἶχαν μείνει ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἐλαττώματα ποῦ ἐχαρακτήριζαν τὴν ἀριστοκρατία μας.

Ἡ εἰρωνεία ἦτο τὸ μεγαλειότερό του ὄπλο, κ' ἡ ἰδιοτροπία, ὁ φθόνος κ' ὁ κυνισμὸς ἦσαν τὰ στοιχεῖα ποῦ ἀποτελοῦσαν τὸν ἄνθρωπο. Μέσα στὰ ράκη διατηροῦσε τὸ χλευαστικὸ ἐκεῖνο γέλιο καὶ στὴ μεγάλην ἐκείνη ἀντίθεσι ἡ κάθε ψυχὴ ἔμενε ξένη. Γιὰ τοῦτο κανεῖς δὲν τὸν ἀγάπησε, κανεῖς δὲν τὸν πένεσε, κανεῖς δὲν αἰσθάνθηκε σεβασμὸ γιὰ τὴ μεγάλη του μουσικὴν ἀξία.

Οἱ δύο ἰταλοὶ δασκάλοι ὁ De Luigi, καὶ ὁ Anselmi, ἦσαν ἐξοχοὶ ἐκτελεσταί. Ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα τοὺς ἀγάπησα γιατί εἶχαν πολεμήσει στὴ μάχη τοῦ Solferino, μάλιστα ὁ πρῶτος, ἀπὸ μία πληγὴ στὸ πόδι, ἐκούτσα:νε λιγάκι. Δὲν ἦσαν ἀντιπαθητικοὶ σὰν τοὺς δασκάλους μου τοὺς ἄλλους. Σ' αὐτοὺς ἔβλεπα τοὺς ἀληθινούς ἀνθρώπους, ποῦ ἐπολέμησαν γιὰ τὴ μεγάλη τους πατρίδα καὶ τοὺς δασκάλους ἐκεῖνους, ποῦ σὰν τὸν πατέρα μου καὶ τὸν ἀδελφὸ μου τὸν Ντάνο, μοῦ ἀνοίγαν τὴ βρύσι τῆς ἀρμονίας καὶ τοῦ ὠραίου.

Μαζὶ μετὰ τοὺς δασκάλους εἶχαν ἐρθῆ καὶ τὰ ὄργανα. Δὲ μᾶς τὰ ἔδωσαν ὁμῶς ἀμέσως, ἀλλὰ μόνο τὰ μποκίνια (bocchini) καὶ εἰς ἐμὲ τὸ μποκίני μιᾶς τρύμπας. Ἐφουσοῦσα, ἐφουσοῦσα, ἐφούσκωνε ὁ λαϊμός μου, τὰ μάγουλά μου, ἐκοκκινίζα

ὄλος, μὰ ἀνώφελα. Ἐπῆραν τέλος οἱ ἄλλοι τὰ ὄργανα καὶ σ' ἐμὲ ἔμεινε τὸ μποκίני γιὰ νὰ κλαίω τὴ μοῖρά μου.

Χίλιες δύο κακὲς σκέψεις μοῦ εἶχαν ἐρθῆ στὸ νοῦ. Τώρα δὲν ἦσαν οἱ ἔρωτες, ἀλλ' ἡ φιλοτιμία. «Σ' ἓνα μῆνα, ἔλεγα, πρέπει νὰ δώσουμε ἐξετάσεις κ' ἐκεῖνοι ποῦ πιτύχουν, θὰ βγοῦνε στὴ λιτανεία τῆς Παναγίας τὸ δεκαπενταύγουστο. Τί θὰ ποῦν γιὰ μὲ ποῦ δὲ θὰ μὲ ἰδοῦν; Πρέπει νὰ πεθάνω, πρέπει δίχως ἄλλο νὰ πεθάνω». Ὅλες αὐτὲς τῆς σκέψεις ἔκανα πούβλεπα τοὺς ἄλλους μετὰ τὰ ὄργανα, μὰ τὴ στιγμή ποῦ ἦμουν ἔτοιμος νὰ πάω στὸν πρόεδρο τῆς φιλαρμονικῆς γιὰ νὰ τὸν παρακαλέσω νὰ μὲ λύση ἀπὸ τὸ συμβόλαιο, ἐρχόταν ἀπὸ τὸ μέσα δωμάτιο ἓνας ἀπὸ τὴν ἐπιτροπὴ: «Δὲν εἶμαι γιὰ μουσικὴ, τοῦ λέω, καὶ μ' ἐπίασε τὸ παράπονο.» — Πάρε ἄλλο ὄργανο, παιδί μου, — καὶ μοῦ δίνει τὸ κλαρίνο ἐνὸς ποῦ εὐρέθη τὴ στιγμήν ἐκείνη μπροστὰ μας. Τὸ πέρνω καὶ μετὰ μεγάλη μου χαρὰ κατῶρθωσα νὰ βγάλω μία δύο νότες.

«Πᾶει καλὰ, ἔλεγα μόνος μου, μὰ θὰ προφθάσω νὰ μάθω τῆς σκάλες γιὰ νὰ δώσω ἐξετάσεις; Οἱ ἄλλοι τῆς ἔχουν μάθει κ' ἐγὼ δὲν ξέρω παρὰ τὸν κακό μου καιρὸ. Ἡ θέλησι ποῦ κλειῶ στὴν ψυχὴ μου καὶ ποῦ σχεδὸν κανεῖς δὲν τὴν ἔχει ἐννοήσει, γιατί πολλοὶ νομίζουν πῶς ἔχω ἀδύνατο χαρακτήρα, ἔτσι οἱ περισσότεροὶ βλέπουν! μοῦ ἔδωσε θάρρος καὶ τὴν ἡμέρα τῶν ἐξετάσεων. ἐμπρὸς σ' ἐκλεχτὸ κόσμον, ἔκαμα φιγοῦρα ἀπὸ ἐκεῖνες. Ὁ ἔπαινος τοῦ Παύλου Καρρέρη μοῦ εἶχε κάμει περισσοτέραν αἰσθησι, γιατί αὐτὸς ἦτο ὁ πλέον εἰδικὸς καὶ δὲν ἦτο ἄνθρωπος ποῦ νὰ λὲγῃ ψέματτα.

Ὁ Καρρέρης ἦτο ὁ πρόεδρος τῆς φιλαρμονικῆς, καὶ βέβαια ἔπρεπε νὰνε αὐτὸς κ' ὄχι ἄλλος, ὡς ἐξοχος μουσικὸς ποῦ εἶχε γράψῃ μελοδράματα. στὰ ὁποῖα ὑπάρχουν πολὺ ὠραῖα μέρη. Στὰ μελοδράμα

* Βλέπε «Καλλιτέχνην» τειχὴ Μαίτου, Ἰουνίου καὶ Ἰουλίου 1911.

δέν κατώρθωσε να μᾶς φανερώση τὸν ἀτομισμὸ του, ὁ ὁποῖος πνίγεται μέσα στὴ μίμησι, μὰ στοὺς χοροὺς εἶνε πραγματικῶς ἔξοχος, ὡς τὸ ὁμολογοῦσε ὁ μέγας Κερκυραῖος contrappuntista Νικόλαος Μάντζαρος, ὁ ὁποῖος τὸν ἐσυμβούλευε νὰ δοθῇ σ' αὐτοὺς ἀποκλειστικῶς. Καὶ στὰ δημοτικὰ ἔδειξεν ὑπέροχο νοῦ. « Στὸ Δῆμο καὶ τὸ καρυσφύλλι » τοῦ Βαλαωρίτη, στὴ « Φυγὴ » τοῦ Τυπάλδου, στὴ « Βοσκοπούλα » τοῦ Ζαλοκώστα καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα, βλέπει κανεὶς πῶς κατώρθωσε νὰ μπῆ στὴν Ἑλληνικὴ ψυχὴ. Καὶ σήμερα ἂν ἤθελε καταγίνει σ' αὐτά, τὸ δυστυχισμένο αὐτὸ ἔθνος θὰ εἶχε τὸ μέγαλο του μουσικὸν ἀντιπρόσωπο.

Ἐτριβα τὰ χέρια μου κ' ἐπηδοῦσα ἀπὸ τὴ χαρὰ μου πῶς θὰ βγῶ κ' ἐγὼ καὶ θὰ φορέσω τὴ στολὴ, ποῦ ἦταν τόσον ὠραία: « Ὡ τί θὰ γένῃ, μὲ τὰ κορίτσια! » ἔλεγα, καὶ στὰ κινήματά μου ἐκεῖνα ἔδειχνα πῶς εἶχα μία κάποια συγγένεια μὲ τὸ Δὸν Κιχώτη.

Ἡ ἡμέρα τῆς λιτανείας ἦταν γιὰ μὲ κάτι τι πολὺ μέγαλο, μάλιστα εἶχε κολακευθῆ πολὺ ἢ φιλαυτία μου. Τὴν ὥρα ποῦ πῆγαινα στὸ σχολεῖο, τρεῖς τέσσερες ναῦτες Ἀγγλοὶ μὲ πῆραν, ἴσως θὰ ἦσαν μεθυσμένοι, γιὰ χξιωματικὸ καὶ μῶκαμαν τὸ σχῆμα: « Ἐχομε κι' ἀπὸ αὐτά; » ἔλεγα χαμογελώντας, κ' ἐγύριζα τριγύρω μου κ' ἐκύτταζα στὰ παραθύρια μήπως ἦταν κανένα κορίτσι κ' εἶδε ποῖος ἦμουν ἐγὼ καὶ ποῖες τιμὲς ἐλάβαινα.

Δὲν ἄργησα νὰ βρῶ τὸ πλάσμα ποῦ ζητοῦσα. Ἦταν ἓνα κορίτσι μελαχροινό, ψηλό, λιγνὸ μὲ μαῦρα φλογερά μάτια. Ἡ τρέλλα μου γι' αὐτὸ ἦταν περισσότερο ἀπὸ τρέλλα. Δὲν ἔκανα ἄλλο παρὰ νὰ περνῶ ἀπὸ τὸ σπίτι του κ' ἔτσι χωρὶς λόγος νὰ τὸ ἐκθέτω. Ἐνόμιζα πῶς μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τοῦ ἔδειχνα περισσότερο τὴν ἀγάπη μου. Ἄλλ' ἐκτὸς ἀπὸ αὐτό, ἤθελα νὰ τελειοποιηθῶ καὶ στὴ μουσικὴ καὶ γιὰ τοῦτο ἐσπούδαζα νύχτα μέρα. Ἦμουν τέταρτο κλαρίνο κ' αὐτὸ πολὺ μὲ στενοχωροῦσε. Ἡ θέλησί μου εἶχε φθάσει στὸ κατακόρυφο, καὶ σ' ἓνα πολὺ μικρὸ χρονικὸ διάστημα ἔγινα clarino principale.

« Ἦώρα, ἔλεγα, ἢ Α. θα μ' ἀγαπήσῃ στ' ἀληθινὰ ποῦ θὰ μάθῃ πόσο καὶ στὴ μουσικὴν ἀξίζω ». Μὰ ὅλα αὐτὰ ἦσαν περιττά. Ἡ ἀξία δὲν κάνει καμμίαν ἐντύπωσιν στὴ γυναῖκα ὅσο μορφωμένη κι' ἂν εἶνε. Κ' εἶνε ἀλήθεια πῶς δὲ μπορεῖ νὰ τῆς κάμῃ ἐντύπωσι γιὰ τὴν ζήτησιν τῆς μόρφωσις ὄχι ὡς ἀνάγκη, μὰ ὡς ὄπλο.

Ἐγὼ αἰσθανόμουν τὴν ἀνάγκη νὰ μορφωθῶ καὶ τὴν ἀνάγκη ν' ἀγαπήσω. Τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο ἦσαν ἀχώριστα μέσα στὴν ψυχὴ μου. Νὰ φανῶ τελειότερος στὴ γυναῖκα γιὰ ν' ἄχω τὴν ἱκανοποίησιν νὰ πῶ πῶς αὐτὴ σ' ἐμὲ βρίσκει κάτι ποῦ δὲν ἀνήκει στὴν ὕλη, αὐτὸ ἦταν ἐκεῖνο ποῦ ζητοῦσε ἡ ψυχὴ μου.

Ὅταν ἦταν καμμία λιτανεία, ἐπειδὴ τὸ σπίτι τῆς ἦταν σὲ κεντρικὸ μέρος, περνούσαμε ἀπὸ κεῖ καὶ τότε ἐλάβαινα εὐκαιρία νὰ τὴν κυττάζω καλλίτερα. Εἶνε ἀλήθεια πῶς μ' ἐκύτταζε, ἀλλ' ἐγὼ βρισκόμουν πάντα σὲ μεγάλη ἀμφιβολία. Ὑστερα ἀπὸ λίγο καιρὸ ἔμαθα πῶς ἐπαντρεύτηκε κ' ὕστερα ἀπὸ εἴκοσι χρόνια τὴν εἶδα μιὰ μέρα ἀπὸ σιμά. Δὲν ἦταν πλεῖα τὸ λιγνὸ ἐκεῖνο κορίτσι ποῦ μ' εἶχε ζετρελλάνει, ἦταν μιὰ γυναῖκα γοντρή ποῦ δὲ μῶλεγε τίποτε στὴν ψυχὴ. Μόλις μὲ εἶδε: « Εἶσαι σὺ ὁ Στέφανος; » μ' ἐρώτησε, κ' ἐγὼ γέροντας τὸ μέτωπο ἔκανα τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν στὸν ἑαυτὸ μου.

Ἄν κ' ἢ Α. ἓνα μόνον ποίημα μοῦ εἶχεν ἐμπνεύσει, ὅμως σ' αὐτὴν χρεωστῶ ὅλα τὰ ποιήματα πῶγραψα γιὰ πέντε ἕξι χρόνια καὶ πῶχω δημοσιεύσει στὴν ἔκδοσι Μαρασλῆ, καὶ μερικὰ ἄλλα, ποῦ ἂν δὲ μιλοῦν γιὰ τὴν γυναῖκα, ἢ γυναῖκα μοῦ τὰ ἔχει ἐμπνεύσει, γιὰ τὴν αὐτὴν βίχνοντας στὰ στήθη μου τὴν ἀμφιβολία, τὰ πάθη, ἄνοιγε στὴν ψυχὴ μου κάτι ποῦ μ' ἔκανε νὰ γνωρισθῶ μὲ τὸν ἑαυτὸ μου βαθύτερα καὶ νὰ μὴν πῶ ποτὲ παρὰ ἐκεῖνο ποῦ ἐπέρασε ἀπὸ τὴν καρδιά κ' ἀπὸ τὸ νοῦ μου, κ' ἐκεῖνο ποῦ μ' ἔκαμε νὰ ὑποφέρω ἢ νὰ χαρῶ.

Τότε ἔγραψα τὸ Ὕραμα τοῦ Δάντε, τὸ Κύκνειον ᾄσμα τοῦ Λεοπάρδη, τὸ Ὀνειρο τοῦ Βύρωνος, τὴν Εἰρήνη τῶν Νεκρῶν, σιὸν Πλάστη, σιὸν Τάσο, τὴν Πρόποσι, τὴ

ΡΕΜΠΡΑΝΑ

ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ

τίας, κατόπιν αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐλάμβανε μέρος εἰς τὴν ὀρχήστραν τοῦ Πάππα Κλήμεντος Ζ'· διδάσκει τὸν αὐλὸν εἰς τὸν μελαγχολικὸν μαθητὴν τοῦ Ἀσκάνιον, καὶ εἶνε συγκινητικὸν νὰ τὸν βλέπωμεν φαιδρύνοντα μὲ τὸ ἄσμα του τὴν ζωὴν τοῦ μαθητοῦ του. Ὁ Λεονάρδος ντὰ Βίντσι ἦτο ἄριστος μουσικός, ὁ δὲ Τιντορέτος κατεσκεύαζεν ὄργανα τῆς ἰδίας του ἐφευρέσεως. Ὁ Τισσιανὸς εἶχεν ἀγοράσει οἰκίαν

κειμένην εἰς παραθαλασσίαν τινὰ γωνίαν τῆς Βενετίας καὶ ἐκεῖ ἐδίδε πολυτελεῆ δεῖπνα εἰς τοὺς ἀχωρίστους φίλους τοῦ Ἀρετίνου καὶ Σανσοβίνου. Ὁ Φραγκίσκος Πιζάνο προσκληθεὶς εἰς μίαν τῶν γαστρονομικῶν ἐκείνων ἐορτῶν γράφει: «Ἄμα καταδύσαντος τοῦ Ἥλιου, ὁ κόλπος κατεκαλυφθὴ ἀπὸ μυριάδας γόνδολας πεπληρωμένας γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι ἐψαλλον διὰ τῆς φωνῆς καὶ ἄλλων μουσικῶν ὀργάνων διαφόρους ἀρμονίας μέχρι τῆς νυκτὸς καὶ ἐνόσω διήρκεσε τὸ συμπόσιόν μας».

Μέσα εἰς τοιαύτην ἀτμοσφαιραν γεννηθεὶς ὁ Γεώργιος Μπαρμπαρέλλη δὲν ἤργησεν ν' ἀναπτύξη ὅλας ἐκείνας τὰς φυσικὰς ἀρετὰς μὲ τὰς ὁποίας τόσον πλούσια τὸν ἐπροίκισεν ἡ φύσις. Ἡ ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ αὐτοῦ ἀνδρεία, τὸ ἐξοχὸν σωματικὸν αὐτοῦ κάλλος, ἡ εὐτολμία του καὶ ἐν γένει ἡ εὐγένεια τῶν τρόπων του μᾶς δίδουν τὸν ὠραιότερον τύπον τοῦ τελείου ἀνδρὸς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τῆς ἀναγεννήσεως τῶν τεχνῶν μαζὺ μὲ τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἀνθρωπότητος. Οἱ συμπολιταὶ του τὸν

ἀποκαλοῦν Ἰζιορτζόνε εἰς ἐνδειξίν τοῦ μεγαλείου του καὶ τῆς ἀνδρείας του, αὐτὸς δὲ ἀφειδῶς σκορπᾷ ἑαυτὸν ἐωσότου ἀποθνήσκει νεώτατος καὶ πλήρης ἀρετῶν. Ὁ Ἰζιορτζόνε ἄφησε ἐλεύθερον τὸ στάδιον εὐθύς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸν γόνιμον αὐτοῦ ὀργανισμόν. Ἀδιακόπως εἰργάζετο, ἐσπουδάζεν, ἐψαλλεν, ἐπαίξε διάφορα ὄργανα, ἐξήσκειτο εἰς τὰ ὄπλα, ἐθήρευε τὰς ἐρωτικὰς περιπετείας καὶ ἀπέκτα πολυαριθμούς φίλους διὰ τῆς καλοκαγαθίας του καὶ τοῦ εἰλικρινοῦς του χαρακτήρος.

Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς Βενετίαν ἐδέχετο νὰ ζωγραφίζῃ ὅ,τι δῆποτε τοῦ ἔφεραν, ἀσπίδας, σκευοθήκας, γραφεῖα, πρὸ πάντων δὲ πλείστα μεγάλα κιθώτια γάμων, τὰ ὁποῖα συνείθιζον τοὺς χρόνους ἐκείνους καὶ τὰ ὁποῖα κατεκάλυπτε λίαν εἰρωνικῶς διὰ τῶν Μεταμορφώσεων τοῦ Ὁβιδίου. Τὴν ἐποχὴν ταύτην τὰ χρώματα εὕρισκαν πανταχοῦ θέσιν,

ὅλοι ἐλάτρευαν τὴν τέχνην, τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ ζέσις μὲ τὴν ὁποίαν καὶ αἱ κατώτεροι τάξεις ἀκόμη ἐπεζήτουν τὰ ἔργα τῆς γραφικῆς ὥστε διηγοῦνται μυθώδη πράγματα. Ἡμέραν τινὰ ὁ γραμματοκομιστὴς τῆς Βολωνίας ἐνεχείρισε μίαν ἐπιστολὴν εἰς τὸν Ἀννίβαν Καράτση, ἀντὶ δὲ χρηματικῆς ἀμοιβῆς τοῦ ἐζήτησε ἕνα μικρὸν πίνακα!

Ὁ Ἰζιορτζόνε μὴ εὕρισκων ἐπαρκεῖς ἐργασίας ἐπεχείρησε νὰ ζωγραφίσῃ τὸ πρῶτον τοιογογραφίας ἐξω τῆς οἰκίας του, τοσοῦτον δὲ κατέθελξεν ἡ πρωτοτυπία αὐτῆ πάντας ὥστε ὅλοι οἱ μεγιστάνες τῆς Ἰταλίας ἐπεζήτουν νὰ ζωγραφίσουν τὰ παλά-

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ ΥΠΟ ΤΖΙΟΡΤΖΟΝΕ

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ

ΥΠΟ ΤΖΙΟΡΤΖΟΝΕ

τια των και έκτοτε επεκράτησεν ή επί υγρού κονιάματος τέχνη. 'Αλλ' ό λαμπρός χρωματισμός του Τζιορτζόνε ταχέως προσήλωσε την προσοχήν και τον θαυμασμόν των μεγαλειτέρων προσώπων της εποχής του. 'Ο Τισσιανός, ό Ροϋμπενς, ό Βάν Ντύκ, αυτός ό Μιχαήλ 'Αγγελος έθαύμαζαν τον πλούσιον χρωματισμόν του Τζιορτζόνε. 'Ενθυμούμαι και μου έκαμε μεγάλην έντύπωσιν, εις τον οίκον του Μιχαήλ 'Αγγέλου έν Φλωρεντία θαυμασία κεφαλή του Τζιορτζόνε, της οποίας ό λαμπρός χρωματισμός έλλυσε, φαίνεται, την προσοχήν του Μιχαήλ 'Αγγέλου. 'Αλλ' ή όρμη την οποίαν ειχεν ή ύπέροχος διάνοια του καλλιτέχνου τούτου απόβλεπυσα απόλυτως εις την έκ της γραφικής έντύπωσιν τον παρέσυρε μέχρι του να άδιαφορήση έντελώς δια την ακρίβειαν των θεμάτων του. Αυτός ό Βασσάρη, ως λέγει ό Βωτιέ ταχθείς όπως μελετήση καλλίτερον ταυτα δέν άποφάινεται. Πρό των περιφερομένων εικώνων, αίτινες σήμεραν ήφανίσθησαν και αίτινες εκάλυπτον τους τοίχους της αποθήκης των γερμανών έμπορων, εις τό μεγάλο Κανάλι της Βενετίας, εκδηλώνει ειλικρινώς, ότι κανείς δέν ήδυνήθη να κατανόηση τα μυστηριώδη θέματα.

Τέλειος ήπότης, μουσικός έξαιρέτος υπεραγαπών τας έορτάς και τας έπειδείξεις έπονομαζόμενος Τζιορτζόνε δηλαδή Γεώργιος, δια τό ανάστημά του και δια τό ευθυμον έξωτερικόν του, ό Τζιορτζόνε διεσκόρπιζε χωρίς μέτρον την αυτόματον ζωηρότητα της νεότητός του εις την πολυτελή αυτήν Βενετίαν, όπου αί ήδοναί των αισθήσεων υπερείχον των ήδονών του πνεύματος. 'Εάν έξη περισσότερο, τό τάλαντόν του συγκεντρούμενον ήθελε πλουτισθί δια της σκέψεως και θα ήδύνατο να παραβληθί προς τας ύπερόχους συνθέσεις του συντόφου του Τισσιανού εις τον «'Ενταφιασμόν» και εις τό «Μαρτύριον του 'Αγίου Πέτρου». 'Αλλ' απέθανε νέος χωρίς να λάβη τά θλιβερά, άλλ' όμως σωτήρια μαθήματα της πείρας. Δέν έγνώρισε ειμή μόνον την παραφοράν των ώραίων τόνων και των ώραίων σχημάτων και ήυχαριστήθη

να ψάλλη την δόξαν του φωτός ή την μεγαλοπρέπειαν των χρωμάτων. 'Η ζωή μόλις ειχεν έγγίσει τους οφθαλμούς του, δέν εύρίσκεται ακόμη ειμή εις τό θάμβος ένώπιον της διαβλεπομένης φύσεως. 'Η καρδιά του δέν έλαβε καιρόν να τρωθί ή μάλλον άν πιστεύση τις ένα θρύλον συλλεγέντα υπό του Βασσάρη, ύπέκυψεν με την πρώτην απόπειραν. Γυνή τις, την οποίαν ήγάπα προσεβλήθη υπό της πνώλους και περιποιούμενος αυτήν την ήσπασθη ένψ απέθνησκε και έλαβε με τό ύστατον αυτό φίλημα τό σπέρμα του θανάτου.

Τό τέλος τουτο άρκει να μάς αποδείξη, ότι οι τρεις Φιλόσοφοι οι ζωγραφηθέντες υπό του Τζιορτζόνε ειχον διέλθει πρό των οφθαλμών του χωρίς να όμιλήσουν εις τά ώτά του. 'Εάν ήθελε να έρωτήση τά όνόματά των και να άκούση τό μάθημά των, ή άνθρωπίνη σοφία θα έδίδασκεν εις αυτόν, ότι ό θάνατος ήδύνατο να τον προλάβη ένωρίς. 'Η τέχνη θα ειχε κερδίσει μερικά άριστουργήματα επί πλέον. Μένει να μάθωμεν εάν ό Τζιορτζόνε θα ήτο πλέον κερδισμένος δια τον έαυτόν του εάν έξη περισσότερο. 'Ο θάνατος του καλλιτέχνου εινε λυπηρός δι' ήμάς, άλλ' ίσως θα ήξιζε περισσότερο δια τον άνθρωπον να αναχωρήση ούτω φερόμενος υπό του πρώτου άλλους και μη γνωρίσας εκ της ζωής ή την έξαισίαν χαράν του να αγαπά και να ζωγραφίζη.»

Πράγματι ό Τζιορτζόνε δέν ήδύνατο να δαμάση τό κατακαίον αυτόν πάθος του έρωτος. 'Ηγάπα και ή αγάπη του υπερεκχειλίζει πανταχόθεν εις την ζωήν του και εις τό έργον του.

'Η τέχνη του Τζιορτζόνε άπεσπάσθη από της δουλικής μιμήσεως του ύποδείγματος, έπενόησε τους συνδυασμούς του φωτός και έδωσεν εις τά άντικείμενα τον αληθί αυτόν χαρακτήρα. Δέν ήτο δε μικρόν τό κατόρθωμα του Τζιορτζόνε τό να υπερπηδήση αποτόμως και άνευ μεταβάσεων τας ζωγραφικάς δυσκολίας, την σκληρότητα του περιγράμματος και την μονοτονίαν του χρωματισμού. κοινά έλαττώματα των παλαιότερων ζωγράφων.

Αυτός ό Τισσιανός διέκρινε την μεγάλην ταύτην άρετήν του Τζιορτζόνε και έπηρεάσθη από την καταπληκτικήν και ύπέροχον τεχνοτροπίαν του. 'Ο Τζιορτζόνε απέθανε εις ήλικίαν 33 έτών κατά τό 1511.

'Ατυχώς εκ των έργων του πλείστα κατεστράφησαν καθόσον ειργάζετο ως επί τό πλείστον επί υγρού κονιαματος εις τοι-

χογραφίας. Πολύ άργά έχρησιμοποίησε τον έλαιοχρωματισμόν και μάς άφηκε μερικά άριστουργήματα όπως εινε τό περίφημον αυτού «Κοντσέρτο» της Πινακοθήκης του Πίττη έν Φλωρεντία, τους «Τρεις Φιλοσόφους» του Λούβρου, και μερικάς άριστουργηματικάς κεφαλάς των όποιων ό ισχυρός χρωματισμός, ή εύστροφία και έλευθερία του χρωστήρος εινε άπαραμίλλα.

ΘΩΜΑΣ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ
Γλύπτης

ΛΑΪΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Ο ΠΩΣ ύπάρχει δημώδης ποίησις έν 'Ελλάδι, βεβαίως θα ύπάρχη μία λαϊκή καλλιτεχνία, μία λαϊκή αρχιτεκτονική, μία λαϊκή μουσική. 'Ολα δε αυτά δέν εινε τίποτε άλλο παρά μία έξελιξις των αρχαίων ελληνικών τεχνών. Διότι ό ελληνικός λαός από των χρόνων εκείνων, άν και ύπέστη πολλές μεταβολάς και έπιρροάς ξενικάς, δέν έπαυσε έν τούτοις ούτε να ζή, ούτε να αισθάνεται. Εις την αρχιτεκτονικήν αίφνης αί συνθήκαι του βίου, τά ήθη, τά έθιμα, ή θρησκεία φέρουν μίαν μεταβολήν εκάστοτε εις την έξελιξιν της τέχνης, άλλ' αυτή παραμένει οίονεί άμετάβλητος με όλα τά κύρια χαρακτηριστικά της.

'Εάν θελήσωμεν να παρατηρήσωμεν τό σημερινόν ελληνικόν χωρικόν σπίτι και ζητήσωμεν να παραβάλωμεν αυτό άπ' ευθείας με τό αρχαίον ελληνικόν και από αισθητικής άπόψεως και από πρακτικής τοιαύτης, θα ιδώμεν, ότι εκ πρώτης όψεως δέν αντιλαμβανόμεθα καμμίαν όμοιότητα. 'Εάν όμως παραβάλωμεν τό σημερινόν ελληνικόν χωρικόν σπίτι με την άμέσως προηγούμενην ιστορικήν περίοδον, δηλαδή τό σημερινόν σπίτι με τό σπίτι της τελευταίας έξελίξεως της βυζαντινης τέχνης, θα ιδώμεν, ότι μικρά μόνον ύπάρχει παραλλαγή και ότι ή τουρκική κατάκτησις δέν έπέφερε καμμίαν άλλοίωσιν, διότι τό κατακτήσαν έθνος ήτο πολεμικόν μόνον χωρίς να φέρη μαζή του κανένα πολιτισμόν ικανόν να επιδράση, έξ έναν-

τίας μάλιστα οι κατακτηται μετεχειρίσθησαν τά ελληνικά μνημειώδη οικοδομήματα όπως λ. χ. τους ναούς, τά άνάκτορα, τά μέγαρα των πλουσιωτέρων προς ίδιαν των χρήσιν και ούτω δέν ήσθάνθησαν την ανάγκην ν' αναπτύξουν ιδικήν των τέχνην παρά εις έλάχιστα μόνον σημεία, εις τά περισσότερα των όποιων μετεχειρίσθησαν πάλιν 'Ελληνας τεχνίτας.

'Αποδεικνύοντες τοιουτοτρόπως την έπαφήν της σημερινής λαϊκής αρχιτεκτονικής με την βυζαντινήν τέχνην, εινε εύνόητον, ότι φθάνομεν δια της περαιτέρω αναδρομικής έξελίξεως προς την αρχαίαν ελληνικήν τέχνην.

Τό γνήσιον χωρικόν ελληνικόν σπίτι των βορείων μερών σώζεται κατά πολλά παραδείγματα εις μεγάλην περιφέρειαν περίξ του 'Ολύμπου και της Πίνδου, ακριβώς δηλαδή εις εκείνα τά μέρη, όπου ήμασε ή γνησία δημώδης ελληνική ποίησις και παρέμειναν ζωηρότεροι και άγνότεροι αί έθνικαί παραδόσεις. 'Εάν δε ήμείς ήθέλαμεν να έχωμεν πράγματι γνησίαν σύγχρονον ελληνικήν αρχιτεκτονικήν με καθαρώς ελληνικήν αισθητικήν πρέπει να σπουδάσωμεν αυτό ακριβώς τό ελληνικόν σπίτι εις όλας του τας μορφάς. Διότι ή αρχιτεκτονική, την οποίαν έσυνειθίσαμεν σήμεραν να όνομάζωμεν νεοελληνικήν, τά σπίτια δηλαδή που βλέπομεν εις τας 'Αθήνας δέν εινε τίποτε άλλο παρά αρχιτεκτονική Ιταλικής 'Αναγεννήσεως, παρείσακτος δι' ήμάς, άψυχος δι'

ΠΡΟΤΥΠΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΟΝ

ΜΕΤ' ΟΙΚΟΤΡΟΦΕΙΟΥ

ΗΛΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ

14 — ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ — 14

(ΟΠΙΣΘΕΝ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟΥ)

ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ — ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ — ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ

ΤΑΞΙΣ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ — ΣΧΟΛΗ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Α'. Βίος σχολικός κατά φύσιν, ἐν ὑγιεινῷ ἰδρύματι, συνδεδεμένος μετ' ἀσκήσεων καὶ παιδιῶν ἐν ὑπαίθρῳ καὶ ἐκδρομῶν, παρασκευάζων καρτερικὰ καὶ ρωμαλέα σώματα.

Β'. Σκόπιμος προπαρασκευὴ διὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ βίου· πᾶν περιτόν, ἐκ παλαιῶν προλήψεων κληροδοτηθὲν εἰς τὴν διδασκαλίαν, ἀποδεδειγμένως ἐπιβλαβὲς ἢ ἀχρηστον ἀπορρίπτεται· ὁ δὲ πολῦτιμος χρόνος χρησιμοποιεῖται πρὸς παροχὴν ἐκείνων τῶν γνώσεων, ἠθικῶν καὶ κοινωνικῶν, πραγματικῶν καὶ γλωσσικῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἔλλειψις θὰ ἔρριπτε τὸν ἄνθρωπον ἄοπλον εἰς τὸν δεινὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς.

Γ'. Καταδίκη παντὸς μηχανισμοῦ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἐνίσχυσις τῶν πνευματικῶν δυνάμεων διὰ μεθοδικῆς ἀσκήσεως· καταπολέμησις τῆς νωθότητος τῆς σκέψεως, καλλιέργεια τῆς αὐτενεργοῦ διοικήσεως.

Δ'. Μόρφωσις ἰσχυρῶν ἠθικῶν χαρακτήρων ἱκανῶν πρὸς ἐνέργειαν καὶ δρᾶσιν καὶ μεγαλοφυῶν κοινωνικῆν ἢ ἐπαγγελματικῆν ἐπιχειρηματικότητα συμφώνως πρὸς τὴν ἰδιοφυΐαν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ Κ. Κ.

ΥΔΡΟΛΗΠΤΑΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΑΘΗΝΩΝ

Παρακαλοῦνται οἱ τυχόν καθυστεροῦντες τὸ ἀντίτιμον τοῦ ὕδατος τοῦ λήξαντος ἔτους 1909 ὅπως προσέλθωσιν ἐντὸς ὀκτῶ ἡμερῶν εἰς τὸ Δημοτικὸν Ταμεῖον καὶ καταβάλωσιν αὐτό. Ἐπίσης δὲ καθίσταται γνωστὸν ὅτι ἤρχισεν ἡ πληρωμὴ τοῦ ἀντιτίμου διὰ τὸ ἀρξάμενον ἔτος 1910, παρακαλοῦνται δὲ οἱ κ. κ. ὑδρολήπται ὅπως προσέλθωσι καὶ καταβάλωσιν αὐτό.

Ἐν Ἀθήναις 1910.

(Ἐκ τοῦ ὑδραυλικοῦ τμήματος τοῦ Δήμου Ἀθηναίων).

ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ

Τόκοι καταθέσεων πρὸς 4 1/4 %
εἰς πρώτην ζήτησιν

ΔΡΑΓΩΝΑΣ

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΚΑΠΕΛΛΑ

ΑΘΗΝΑΙ - ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ

Η ΚΑΘΕ ΜΙΑ ΚΥΡΙΑ ΗΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΖΗ ΤΑ ΑΡΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕ ΤΑ ΧΗΜΙΚΑ ΦΥΣΙΓΓΙΑ ΑΡΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΧΗΜΙΚΟΥ ΚΟΣΜΗΤΙΚΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ

Α. ΣΑΚΑΛΗ

ΑΘΗΝΑΙ. — ΟΔΟΣ ΑΛΚΑΜΕΝΟΥΣ 36. — ΑΘΗΝΑΙ

Διαλύετε τὸ περιεχόμενον ἐκάστου φυσιγγίου εἰς 1/2—3/4 λίτρας καθαροῦ οἴνοπνεύματος, προσθέτετε 1/2 λίτραν ὕδατος καὶ ἔχετε τὴν κολώνιαν σας, τὸ ἀντιπιτυριώδες σας καὶ παντὸς εἶδους ἀρώματα violette, reseda, muguet, Akakia, rose κτλ.

Με 2 μόνον δρα. ἔχετε μίαν ὀκτὴν κολώνιαν. Δι' ὅλα τὰ εἶδη τιμαὶ ἀνεπίδεκτοι συναγωγισμοῦ. Πληροφορίαι καὶ τιμοκατάλογοι διὰ τὴν χονδρικὴν πώλησιν παρὰ τῷ κ. Α. Σακαλῇ.

ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΑΝΑΡΓΥΡΟΙ

ΟΦΘΑΛΜΟΛΟΓΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΣΠΗΛΙΟΥ Ι. ΧΑΡΑΜΗ

ΥΦΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΠΑΣΧΟΝΤΩΝ

διὰ θεραπείας καὶ ἐγχειρίσεις ὄλων τῶν
ὀφθαλμικῶν νοσημάτων.

ΑΘΗΝΑΙ. ΟΔΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ 20

Η "ΑΝΑΤΟΛΗ",

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΖΩΗΣ

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΡΑΞΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Ἐταιρικὸν Κεφ. Δρ. 2.000.000

Ἦσφ. Κεφάλ. Δρ. 20.000.000

ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΕΡΓΑ ΓΕΡ. ΒΩΚΟΥ

Η ΚΑΤΟΧΗ, δράμα εις πράξεις πέντε δρ. 1.—
ΤΟ ΕΙΚΟΣΙΕΝΑ, δράμα εις πράξεις τρεις > 0,75
Η ΜΕΓΑΛΗ ΙΔΕΑ, δράμα εις πράξεις τρεις > 0,75

Ἐξεδόθησαν μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς φιλοκαλίας ὑπὸ τοῦ βιβλιοπώλου Η. Ν. Δικαίου, Ἀθῆναι, ὁδὸς Βουλῆς, καὶ ἀποστέλλονται ὁπουδήποτε ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν.

ΘΩΜΑΣ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΛΥΠΤΗΣ ΚΑΙ ΖΩΓΡΑΦΟΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟ ΖΑΠΠΕΙΟΝ ΜΕΓΑΡΟΝ

Μνημεῖα ἐπιτάφια. — Ἀνδριάντες καὶ προτομαί. — Γλυπτικὰ ἔργα διακοσμῆσεως ἐκκλησιῶν. — Διάφορα γλυπτικὰ καὶ ζωγραφικὰ ἔργα πρὸς πώλησιν. — Παραγγελίαι διὰ πᾶσαν καλλιτεχνικὴν ἐργασίαν.

Ὀλίγα ἐναπομείνασαι πλήρεις σειραὶ τοῦ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΟΥ τοῦ α' ἔτους τῆς ἐκδόσεώς του πωλοῦνται εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον

ΗΛΙΑ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ: Ὀδὸς Βουλῆς.

ἀντὶ δρ. 8. Εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΝ ΦΩΤΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

Ε. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ 10, ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ ΠΑΡΑ ΤΗ ΠΛΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Ὅλοι οἱ καλλιτέχνη, ὅλοι οἱ συγγραφεῖς, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τοῦ θεάτρον φωτογραφοῦνται κατὰ προτίμησιν εἰς τὸ φωτογραφεῖόν μας, διότι εἶνε ἀληθινὸν καλλιτεχνικὸν ἐργαστήριον.

Μηχανήματα τέλεια, ταχύτης περὶ τὴν ἐκτέλεσιν, τιμαὶ ἀνεπίδεκτοι παντὸς συναγωνισμοῦ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΦΩΤΙΣΜΟΥ

Μεταχειρίζεσθε τὸν

ΕΘΝΙΚΟΝ ΜΑΣ ΦΩΤΙΣΜΟΝ

δι' οἰνοπνεύματος ἐκ σταφίδος εἶναι

Ο ΔΙΑΥΓΕΣΤΕΡΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΤΕΡΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΑΜΙΑΝΤΩΝ

ΖΗΤΕΙΤΕ ΠΑΝΤΟΤΕ ΤΑ ΠΑΡΑ

ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

ΗΓΓΥΗΜΕΝΑ ΑΜΙΑΝΤΑ

“ΒΟΤΡΥΣ,,

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΝΤΟΚΟΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ

Καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια.

Τροποποιηθείσης τῆς γλίμακος τῶν τόκων τῶν εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια νέων ἐντόκων καταθέσεων ἐν ὄψει ἢ ἐπὶ προθεσμίᾳ, δηλοποιεῖται, ὅτι ἀπὸ 15 Ἀπριλίου 1909 ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος δέχεται παρὰ τε τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι καὶ τοῖς Ὑποκαταστήμασιν αὐτοῖς καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια ἀποδοτέας ἐν ὄψει ἢ ἐν ὠρισμένῃ προθεσμίᾳ ἐπὶ τόκῳ :

1 1/2 τοῖς 1/10 κατ' ἔτος διὰ τὰς ἐν ὄψει ἀποδοτέας καταθέσεις μέχρι ποσοῦ δρ. 10,000, πέρα τοῦ ποσοῦ τούτου τοῦ τόκου ὀριζομένου εἰς 1 τοῖς 1/10 κατ' ἔτος μέχρι 50,00 δραχμῶν πέρα δὲ τοῦ ποσοῦ τούτου εἰς 1/2 τοῖς 1/10. Αἱ καταθέσεις αὗται γίνονται δεκταὶ καὶ εἰς ἀνοικτὸν λογαριασμὸν παραδιδόμενον τῷ καταθέτῃ βιβλιαρίου λογαριαμοῦ καὶ βιβλιαρίου ἐπιταγῶν. — 2 τοῖς 1/10 κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ **ἑξ μῆνας** τοῦλάχιστον. — 2 1/2 τοῖς 1/10 κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ **ἑν ἔτος** τοῦλάχιστον. — 3 τοῖς 1/10 κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ **δύο ἔτη** τοῦλάχιστον. — 3 1/2 τοῖς 1/10 κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ **τέσσαρα ἔτη** τοῦλάχιστον. — 4 τοῖς 1/10 κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ **πέντε ἔτη** τοῦλάχιστον ὡς καὶ διὰ τὰς πέρα τῶν πέντε ἐτῶν ἢ τὰς διαρκεῖς.

Καταθέσεις εἰς χρυσόν.

Δέχεται ἔτι ἐντόκους καταθέσεις εἰς χρυσόν, ἤτοι εἰς φράγκα καὶ λίρας Ἀγγλίας, ἀποδοτέας ἐν ὠρισμένῃ προθεσμίᾳ ἢ διαρκεῖς ἐπὶ τόκῳ :

1 1/2 τοῖς 1/10 κατ' ἔτος διὰ καταθέσεις	6 μηνῶν τοῦλάχιστον
2 " " " " " "	1 ἔτους "
2 1/2 " " " " " "	2 ἐτῶν "
3 " " " " " "	4 ἐτῶν "
4 " " " " " "	5 ἐτῶν "

Αἱ ὁμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐκλογὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικαὶ ἢ ἀνώνυμοι.

Τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι τῶν ὁμολογιῶν πληρώνονται παρὰ τῷ Κεντρικῷ καταστήματι καὶ τῇ αἰτίῃσι τοῦ καταθέτου παρὰ τοῖς Ὑποκαταστήμασι τῆς Τραπεζῆς εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα εἰς ὃ ἐγένετο ἡ κατάθεσις.

ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΕΙΟΝ

Β. ΚΟΝΤΟΜΑΝΩΛΗ

ΑΘΗΝΑΙ

Ὀδὸς Ἰπποκράτους 3.

Ὁ κ. Κοντομανώλης εἶνε ὁ βιβλιοδέτης τοῦ «Καλλιτέχνου». Αὐτὸ νομιζομεν, ὅτι εἶνε ἡ καλλιτέρα σύστασις διὰ νὰ πεισθοῦν οἱ ἀναγνώσται μας περὶ τῆς ἀπολύτως καλλιτεχνικῆς του ἐργασίας.

Ἐπὶ πλέον προσθέτομεν συστάσεις διὰ τὴν ἔκτακτον ταχύτητα περὶ τὴν παράδοσιν τῶν παραγγελιῶν καὶ διὰ τὰς ἀπιστεύτως εὐθιγὰς τιμὰς του.

ΤΟ “ΦΛΟΓΙΣΜΕΝΟ ΡΑΣΟ,,

ΤΟΥ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΡΟΔΟΚΑΝΑΚΗ

ΕΞΕΔΟΘΗ

Παραγγελίαι στέλλονται εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ «Καλλιτέχνου».

Ο ΤΟΜΟΣ ΔΡ. 2

ΟΙ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΙ ΝΕΟΙ
ΘΕΡΜΟΣΙΦΩΝΕΣ

30 ΛΕΠΤΑ ΓΚΑΖ ΔΙ' ΕΚΑΣΤΟΝ ΛΟΥΤΡΟΝ

ΑΝΑΠΤΟΥΣΙΝ ΑΥΤΟΜΑΤΩΣ

ΟΥΔΕΜΙΑ ΑΠΑΙΤΕΙΤΑΙ ΕΠΙΒΛΕΨΙΣ
ΟΤΑΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΦΟΒΟΣ
ΕΚΡΗΞΕΩΣ

"Όταν τελειώση τὸ ὕδωρ

εἰς τὸ τεπόζιτον

κλείει τὸ γκάζι αὐτομάτως

ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΣΙΝ

ΑΝΩ ΤΩΝ 200 ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΔΙΔΕΤΑΙ

ΕΓΓΥΗΣΙΣ ΔΙΑ 3 ΕΤΗ

ΠΩΛΗΣΙΣ

ΟΔΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 5

Χ. ΚΟΥΡΑΚΟΣ